

сподівався на звільнення від кримінальної відповідальності на підставі ч. 5 ст. 354 КК.

Чи можна визнати Б. службовою особою? Чи підлягає суддя Б. звільненню від кримінальної відповідальності? Як слід вирішити питання про відповідальність К.?

142. Слідчий прокуратури, створеної РФ на території Автономної Республіки Крим, перебуваючи в Херсоні, одержав від Д. 1000 доларів США за незаконну перекваліфікацію по кримінальній справі, що знаходилася у його провадженні. Під час передачі грошей їх було затримано правоохоронцями України.

Як слід вирішити питання про відповідальність слідчого? Чи впливає на це той факт, що слідчий працює у органах іноземної держави? Чи слід враховувати, що Україна не визнає законними державні органи РФ, що створені на території Автономної Республіки Крим без згоди України? Як слід вирішити питання про відповідальність Д.?

143. Суддя С. домовився з підприємцем В., що останній буде йому сплачувати щомісячно 500 доларів США в обмін на його підтримку у вирішенні проблемних питань з податковими органами.

Ознайомтесь з постановою Верховного Суду України від 12 грудня 2011 року у справі № 5-26кс11. Чи підлягає відповідальності суддя С.? Чи підлягає відповідальності підприємець В.?

144. З. як голова спортивного комітету громадської організації, що організовувала проведення спортивних змагань з гімнастики, свідомо вніс до протоколу змагань завищену кількість балів, якою було оцінено виконання вправи одного із спортсменів. З. було притягнуто до відповідальності за службове підроблення (ч. 1 ст. 366 КК). Захисник З. заперечував проти цього, пояснюючи, що голова спортивного комітету громадської організації не може бути суб'єктом цього кримінального правопорушення. Крім того, така фальсифікація не змінила рейтинг спортсменів та місця, які вони зайняли на змаганнях.

Ознайомтесь з постановами Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 30 травня 2013 року у справі № 5-17кс13 та від 24 жовтня 2013 року у справі № 5-38кс13. Яка особа може бути суб'єктом кримінального правопорушення, що передбачене ст. 366 КК? Як слід вирішити питання про відповідальність З.?

145. Під час проведення оперуповноваженим Б. перевірки діяльності начальника пасажирського потягу К., були виявлені істотні порушення чинного законодавства. Діючи з метою викриття К. як особи, що надає неправомірну вигоду, Б. запропонував їй для вирішення «питання» і звільнення від відповідальності передати йому 500 доларів США, на що К. погодилася. Коли К. намагалася передати Б. вказану суму, він прийняти її відмовився і запросив

понятих для складання протоколу щодо передання йому неправомірної вигоди у вигляді грошей.

Вирішіть питання про відповідальність Б. та К. Чи зміниться кваліфікація вчиненого, якщо К. сама запропонувала Б. неправомірну вигоду, на що останній погодився, діючи з метою викриття К.? Змінилась би кваліфікація, якби К. запропонувала Б. для вирішення питання видачу талонів на безкоштовний проїзд на потязі?

146. С. мав розмову з помічником судді, у ході якої намагався з'ясувати, як краще надати неправомірну вигоду судді для вирішення справи на його користь. Про це оперативним шляхом дізнався співробітник правоохоронних органів К. і вирішив затримати С. під час надання неправомірної вигоди. Згодом виявилось, що С. ніяк не може вирішити у якій формі краще надати неправомірну вигоду і вже навіть почав думати про відмову від цієї ідеї. Щоб не втратити можливість успішного розкриття корупційного кримінального правопорушення, К. вирішив допомогти С. і підіслав до нього П., який під виглядом досвідченої у таких справах людини начебто між іншим сказав, що в таких випадках немає нічого кращого за долари США і що надання неправомірної вигоди є найкращим і досить поширеним варіантом вирішення проблем у суді. Крім того, П. детально розказав про найбільш ефективні способи надання неправомірної вигоди. Через декілька днів С. був затриманий під час надання судді неправомірної вигоди.

Вирішіть питання про відповідальність С., К. і П. Чи змінилася б кваліфікація діянь С. , якщо б суддя, якому він надав неправомірну вигоду, був Суддею Верховного Суду України? Чи впливає на кваліфікацію діянь К. те, що він залучив П. для того, щоб вмовити С. надати неправомірну вигоду судді?

147. С., захищаючи себе, вбив нападника. У зв'язку з цим щодо нього відкрили кримінальне провадження за ст. 118 КК. У ході розслідування було з'ясовано, що С. діяв у стані необхідної оборони і тому не підлягає кримінальній відповідальності. Слідчий, який розслідував вказане кримінальне правопорушення, не повідомив про це С., а сказав, що він припинить кримінальне провадження, якщо С. надасть йому 1000 доларів США. При цьому слідчий мав на меті викриття С. та притягнення його до кримінальної відповідальності за надання неправомірної вигоди. С. прийняв пропозицію слідчого і вони домовились про день та час зустрічі для передачі грошей. За день до цього слідчий повідомив службу безпеки, що він добровільно відмовляється від одержання неправомірної вигоди та просить затримати С., що і було зроблено під час передачі грошей.

Вирішіть питання про відповідальність С. та слідчого. Чи зміниться рішення за умови, що С. перевищив межі необхідної оборони?

Тема 9. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

Додаткова література

Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 квітня 1996 р. № 6.

Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 р. № 3.

Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 р. № 15.

Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) до ходів, одержаних злочинним шляхом: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 квітня 2005 р. № 5.

Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 р. № 8.

Андрушко, П. П. Кримінальна відповідальність за порушення порядку здійснення господарської діяльності / П. П. Андрушко. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 288 с.

Андрушко, П. П. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: кримінально-правова характеристика / П. П. Андрушко, М. Є. Короткевич. – К. : Юрисконсульт, 2005. – 292 с.

Берзін, П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: навч. посіб. / П. С. Берзін. – К. : КНТ, 2007. – 392 с.

Волинець Р. А. Кримінально-правова охорона фондового ринку: сучасний стан та перспективи вдосконалення: монографія / Р. А. Волинець. – Київ: ВД «Дакор», 2018. 452 с.

Глушков В. О., Коваленко П. М. Шахрайство на фінансових ринках у біржовій торгівлі: правовий та кримінологічний аналіз. – Київ: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 280 с.

Гуторова, Н. А. Преступления в сфере хозяйственной деятельности: Раздел VII Особенной части Уголовного кодекса Украины с научно-практическим комментарием / Н. А. Гуторова. – Х. : ООО «Одиссей», 2003. – 256 с.

Дудоров, О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: Кримінально-правова характеристика: монографія / О. О. Дудоров. – К. : Юрид. практика, 2003. – 924 с.

Дудоров, О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: особливості кримінальної відповідальності // Вісн. Асоціації кримінал. права України. – 2014. – № 1 (2). – С. 169–175.

Дудоров О. О., Мельник М. І., Хавронюк М. І. Злочини у сфері підприємництва: Навч. посібник. – Київ: Атіка, 2001. 608 с.

Дудоров О. О., Тертиченко Т. М. Протидія відмиванню «брудного майна»: європейські стандарти та Кримінальний кодекс України: монографія. – Київ: Ваіте, 2015. 392 с.

Киричко, В. М. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: науково-практичний коментар / В. М. Киричко, О. І. Перепелиця ; за заг. ред. В. Я. Тація. – Х. : Право, 2010. – 784 с.

Киричко В. М. Кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності. *Кваліфікація злочинів: навчальний посібник* / за заг. ред. М. І. Панова. – Харків: Право, 2017. С. 213-271.

Кримінальне судочинство в Україні: Судова практика. Злочини у сфері господарської діяльності / за ред. П. П. Пилипчука. – Київ: Праксіс, 2006. 1176 с.

Панов, М. М. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків: монографія / наук. ред. д-р юрид. наук, проф., акад. АПрН України В. І. Борисов. – Х. : Право, 2009. – 184 с.

Радутний, О. Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю / О. Е. Радутний. – Х. : Ксілон, 2008. – 202 с.

Сингаївська І. В. Фальшивомонетництво в Україні: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти: монографія. – Луганськ: Віртуальна реальність, 2010. 358 с.

Завдання

148. Ц. та С. на спільні кошти купили, а згодом налагодили роботу поліграфічного устаткування, на якому Ц. виготовив 200 купюр номіналом 50 гривень і 500 контрольних марок для маркування упаковок аудіовізуальних творів та комп'ютерних програм. На виготовлені Ц. гривні С. купив на ринку товари, а решту предметів продав різним особам. Куплені товари та виручені кошти Ц. та С. поділили між собою порівну.

Кваліфікуйте дії Ц. і С. Чи зміниться кваліфікація дій Ц. і С. у випадку, коли С. був затриманий при спробі купити товар за підроблені гроші?

149. В. купив у магазині комп'ютер з обладнанням до нього і для перевірки його роботи запросив свого знайомого Ш. В присутності останнього В. став виготовляти копії купюр номіналом 500 гривень, покращуючи їх схожість із дійсними. Коли якість задовольнила В., він сховав підроблені гроші з метою показати їх своїм товаришам на підтвердження можливостей техніки. Ш. таємно взяв декілька виготовлених купюр і наступного дня одну купюру передав в оплату боргу, на другу – купив товар на ринку, а на третю купюру, якість якої значно гірша, намагався купити товар увечері, розраховуючи, що продавець не зможе її розгледіти, однак останній виявив підробку і затримав Ш.

Кваліфікуйте дії В. і Ш. Яке значення для кваліфікації дій В. і Ш. має «якість» підробки грошей?

150. С. був затриманий працівниками поліції при спробі зняти гроші з чужого банківського рахунка з використанням підробленої платіжної картки. Як з'ясувалося, цю картку виготовив Ф., який попросив С. зняти 9000 грн, пообіцявши йому гроші поділити порівну і попередивши його про необхідність бути дуже обережним, оскільки картка підроблена.

Кваліфікуйте дії С. і Ф. Чи зміниться кваліфікація дій С. і Ф. у випадку, якщо буде встановлено, що С. пообіцяв вчинити зазначені дії ще до виготовлення Ф. підробленої платіжної картки?

151. Під час огляду автомобіля К. працівники патрульної поліції знайшли пістолет Макарова, а також 100 тисяч доларів США готівкою. Як з'ясувалося, К. тільки що своєю автомашиною ввіз ці предмети на територію України із Росії, попередньо домовившись із працівником митниці С. про те, що під час здійснення митного контролю той звільнить його від такого контролю. Пістолет був раніше викраденим, половину грошей К. заробив на території Росії, а решта грошей були підробленими невідомою особою.

Кваліфікуйте дії К. та С. Чи зміниться кваліфікація дій К. та С., якщо буде встановлено, що вони ще до ввезення зазначених предметів в Україну домовились про вчинення зазначених дій та про спільну реалізацію на території України підроблених грошей і пістолета Макарова?

152. О., працюючи на посаді економіста фінансового сектору центральної бухгалтерії господарського товариства, шляхом зловживання службовим становищем заволоділа грішми товариства в сумі 1 220 000 грн, із яких 44 тис. грн перерахувала за придбану нею побутову техніку та комунальні послуги. Суд засудив О. за ч. 4 ст. 191, ч. 2 ст. 366 і ч. 1 ст. 209 КК.

Чи є правильним рішення суду щодо кваліфікації дій О. за ч. 1 ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом? Яке значення для кваліфікації дій за ст. 209 КК має мета їх вчинення?

153. Правоохоронними органами було встановлено, що К., маючи судимість за ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, обіймаючи посаду директора підприємства, що здійснювало оптову торгівлю продовольчими товарами, ухилився від сплати до державного бюджету податків на загальну суму 9 500 000 грн. Дізнавшись про відкриття кримінального провадження, К. сплатив зазначену суму податків.

Чи підлягає К. звільненню від кримінальної відповідальності на підставі ч. 4 ст. 212 КК? Назвіть умови такого звільнення і чи є воно обов'язковим?

154. Під час розслідування справи, порушеної за фактом смерті П., було встановлено, що її смерть настала внаслідок вживання нею недоброякісної горілки, купленої у продавця магазину А. Останній показав, що одержав її від

Ш. і Б., які привезли до нього 20 пляшок самостійно виготовленої ними горілки, попередили його про це і домовилися з ним про реалізацію горілки через магазин на умовах рівного розподілу виторгу. У результаті проведеного обшуку у домоволодінні Б. було виявлено ще 200 пляшок такої горілки, виготовленої шляхом розбавлення недоброякісного спирту водою, яку Ш. і Б. збирались реалізувати у різних торгових пунктах. На всіх пляшках з горілкою були прикріплені етикетки торгових марок виробників алкогольної продукції та марки акцизного податку, придбані Ш. і Б. у їх знайомого С., який їх виготовив самостійно.

Кваліфікуйте дії А., Ш., Б. і С. Чи залежить кваліфікація дій зазначених осіб від виду алкогольних напоїв домашнього виготовлення?

155. Здійснюючи перевірку фірми «Зоря», яка нещодавно офіційно задекларувала власну стійку фінансову неспроможність, співробітники правоохоронних органів встановили, що її керівник Б. є фактичним власником декількох підприємств, зареєстрованих ним на підставних осіб. Маючи в особистому користуванні установчі документи та печатки цих псевдопідприємницьких утворень, Б. укладав з ними завідомо нездійсненні угоди з великими штрафними санкціями, внаслідок чого утворилася велика кредиторська заборгованість реально діючого підприємства «Зоря». Цими діями Б. була заподіяна матеріальна шкода дійсному кредитору підприємства «Зоря» в сумі 5 500 000 грн.

Кваліфікуйте дії Б. У чому полягають особливості кримінального правопорушення у сфері господарської діяльності з похідними наслідками?

156. К. вирішив позбавитись від свого основного конкурента на ринку підприємця У., який більш успішно здійснював реалізацію аналогічного товару, і з цією метою запропонував йому переїхати на інший ринок, погрожуючи «великими неприємностями» у разі незгоди. Отримавши відмову, К. умовив свого знайомого Б. за грошову винагороду залякати У. і примусити виконати вимогу. Виконуючи це замовлення, Б. увечері зустрів У., і спочатку пошкодив його автомобіль, а потім заподіяв йому тілесні ушкодження, що спричинили розлад здоров'я потерпілого протягом 15 днів. При цьому Б. пообіцяв позбавити У. життя у випадку продовження останнім підприємницької діяльності на цьому ринку. К. не з'явився, свою підприємницьку діяльність не припинив, однак повідомив у поліцію про дії К. і Б.

Кваліфікуйте дії К. і Б. Чи зміниться кваліфікація дій К. і Б. залежно від виду тілесних ушкоджень, заподіяних У.?

157. За вироком суду директора транспортного підприємства П. визнано винним в тому, що він, знаючи, що підприємство має великі борги перед кредиторами, подав банку завідомо неправдиву інформацію про відсутність боргів, одержав кредит у сумі 90 тис. грн. і використав його для здійснення господарської діяльності підприємством. Суд кваліфікував дії П. як шахрайство

з фінансовими ресурсами за ч. 1 ст. 222 і як легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, за ч. 1 ст. 209 КК.

Чи правильно кваліфіковані судом дії П.? Чи має значення для кваліфікації дії П. мета одержання ним кредиту?

158. Директор приватного підприємства «Омега» О. одержав у банку кредит в розмірі 2 500 000 грн. під заставу майна підприємства і згодом використав одержані кошти не за цільовим призначенням. Коли настав час повертати кредит, О. звернувся до іншого банку з пропозицією надання кредиту в розмірі 5 000 000 грн., додавши при цьому підроблену офіційну довідку про те, що майно підприємства у заставі не перебуває. Одержані у такий спосіб кошти він використав на повернення першого кредиту, а другий кредит вирішив не повертати і з цією метою приховав основні активи підприємства та подав офіційну заяву до суду про неспроможність підприємства «Омега» виконати зобов'язання перед кредиторами.

Чи є в діях О. склад кримінального правопорушення в сфері господарської діяльності? Як впливає на кваліфікацію дії О. момент виникнення умислу на неповернення кредиту?

159. Керівник підприємства М. за підробленими ним документами незаконно одержав пільги щодо податків. Це дозволило підприємству недоплатити в бюджет податків на суму, що в 5200 разів перевищувала неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Кваліфікуйте дії М. Чи зміниться кваліфікація дії М.: 1) якщо розмір несплачених податків в 10 200 разів перевищить неоподатковуваний мінімум доходів громадян або 2) предметом злочину виступатимуть не податки, а збори?

160. Під час проведення ділових зустрічей з керівництвом АТ «Бонус» з метою укладання контракту підприємець Ш. ознайомився з деякими відомостями щодо нової технології виробництва продукції і використав їх на власному виробництві без згоди уповноваженого органу АТ «Бонус». Надалі голова правління АТ «Бонус» видав наказ про віднесення відомостей щодо технологічного процесу й управління фінансами до комерційної таємниці підприємства та обмежив доступ працівників до документації, яка містила вказану інформацію. Прагнучи отримати повні дані про удосконалення процесу виробництва, підприємець Ш. запропонував головному інженеру АТ «Бонус» С. винагороду за креслення нових приладів, на що останній погодився та зробив з них копії. Під час передавання цих копій Ш. та С. були затримані.

За яких умов інформація набуває статусу комерційної таємниці? Кваліфікуйте дії Ш. та С.

161. Вночі Р. облив бензином кіоск підприємця Ю. і підпалив його, внаслідок чого останньому були завдані збитки в сумі 900 тис. грн. Зранку

наступного дня Р. зателефонував Ю. і вимагав від нього припинення підприємницької діяльності в цьому місці, погрожуючи повторенням підпалів.

Кваліфікуйте дії Р. Чи впливає на кваліфікацію дій Р. спосіб знищення ним чужого майна?

162. М., А. Д., Ю. і Ш. вночі проникли на територію приватного підприємства «Мрія», яке займається переробкою та реалізацією сільськогосподарської продукції, вигнали з нього охоронців і відразу поміняли замки на входних дверях. Уранці вони не допустили на підприємство їх власника і пообіцяли його вбити, якщо він звернеться до поліції, а працівникам підприємства повідомили про те, що вони є новими власниками цього підприємства, яке з об'єктивних причин тиждень не буде працювати. На підтвердження своїх слів вони продемонстрували документи про купівлю ними цього підприємства. Пізніше було встановлено, що підпис власника підприємства в документах був підроблений М.

Кваліфікуйте дії М., А. Д., Ю. і Ш. У якому співвідношенні перебувають кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності із кримінальними правопорушеннями проти власності?

Тема 10. Кримінальні правопорушення проти довкілля

Додаткова література

Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля : постанова Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 р. № 17. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011) : станом на 26 вересня 2011 р. / упоряд. : Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків : Право, 2011. – С. 280–287.

Гавриш С. Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства / С. Б. Гавриш. – Київ : АТ «Книга», 2002. – 634 с.

Довкілля як об'єкт кримінально-правової охорони : навч. посіб. / С. В. Діденко, С. В. Крючек, Г. С. Поліщук та ін. – Харків : Харків юрид., 2009. – 184 с.

Дудоров О. О. Кримінально-правова кваліфікація незаконної порубки лісу : практич. посіб. / О. О. Дудоров, Є. О. Письменський ; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Северодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2017. – 213 с.

Злочини проти довкілля: кримінально-правова характеристика : [практич. посіб.] / О. О. Дудоров, Д. В. Каменський, В. М. Комарницький та ін. ; за ред. О. О. Дудорова ; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. – 616 с.

Матвійчук В. К. Забруднення атмосферного повітря: кримінальна відповідальність, досудове слідство та запобігання : монографія / В. К. Матвійчук, І. О. Харь. – Київ : Нац. акад. упр., 2013. – 272 с.

Матвійчук В. К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища: проблеми законодавства, теорії та практики : монографія / В. К. Матвійчук. – Київ : Азимут-Україна, 2005. – 464 с.

Матвійчук В. К. Тенденції сучасної кримінально-правової політики у сфері охорони навколишнього природного середовища: монографія / В. К. Матвійчук. – Київ : Нац. акад. управління, 2011. – 112 с.

Митрофанов І. І. Суб'єкт злочинів проти довкілля: окремі аспекти / І. І. Митрофанов // Вісник кримінологічної асоціації України. – 2015. – №2 (10). – С. 120–133.

Нетеса Н. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони або використання надр / Н. В. Нетеса ; наук. ред. В. І. Борисов. – Харків : Право, 2013. – 304 с.

Оробець К. М. Кримінальна відповідальність за незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим добувним промислом / К. М. Оробець. – Харків : Право, 2014. – 256 с.

Рябченюк Ю. В. Щодо питання встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб за умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду / Ю. В. Рябченюк // Право і суспільство. – 2016. – № 2–2. – С. 146–152.

Турлова Ю.А. Система екологічних злочинів / Ю. А. Турлова // Наук. вісн. Ужгород. нац. унів. – 2016. – Серія Право. – Вип. 36. – Т. 2. – С. 103–109.

Харь І. О. Кримінально-правова охорона атмосферного повітря / І. О. Харь. – Київ : Нац. акад. упр., 2011. – 192 с.

Шульга А. М. Земельні ресурси України під охороною закону про кримінальну відповідальність : монографія / А. М. Шульга. – Харків : Юрайт, 2019. – 668 с.

Завдання

163. Раніше судимий за крадіжку майна А. до закінчення строку погашення судимості за цей злочин зрубав 15 грудня у лісі міської зони 3 сосни діаметром стовбура кожна від 6 до 8 см, 22 грудня – 4 сосни такого самого діаметру, а 23 грудня зрізав верхівки у трьох сосен діаметром стовбура біля кореня 15, 18 та 25 см. Під час спроби реалізувати зрубані дерева громадянам він був затриманий поліцейськими. Розслідуванням у справі було встановлено, що 20 грудня цього ж року А., перебуваючи в нетверезому стані, разом із своєю співмешканкою Н. зрубав на території школи дві сріблясті ялини.

Вирішіть питання про відповідальність А. та Н. Які можуть бути предмети у вказаному кримінальному правопорушенні? Дайте відповідь на запитання, як обчислюється розмір шкоди при здійсненні незаконної порубки лісу?

164. Б., повертаючись пізно ввечері додому через землі національного парку, їхав на автомобілі «Нива» й у світлі фар помітив лисицю, став її переслідувати, однак лисиця втекла. Б. розповів сусіду Н. про велику кількість диких тварин, яких можна легко вполювати. Озброївшись двома

дрібнокаліберними гвинтівками, які Б. незаконно тримав у себе, та узявши потужні акумуляторні ліхтарі, на машині Н. вони поїхали до місця полювання. Коли у світлі фар та ліхтарів вони виглядали у полі диких тварин, їх затримали працівники служби охорони лісу. Як було встановлено слідством, на момент затримання Б. та Н. здобули 3 зайці та 2 лисиці.

Вирішіть питання про відповідальність Б. і Н. Чому це полювання можна визнати незаконним? Дайте відповідь на запитання, як обчислюється шкода при незаконному полюванні?

165. Бригадир В. дав вказівку робітникам районної ТЕЦ промити хлороводнем парові котли, які перебували на профілактиці. Оскільки на ТЕЦ будівництво очисних споруд не було завершено, робітники, які промивали котли, злили 600 кг розчину хлороводню в озеро. Внаслідок цього загинуло: 342 щуки, 302 товстолоби, 405 коропів, 570 лящів, 202 карасі. Також за підрахунками експертів було знищено понад 2000 молюсків. Озеро відновило свою біопродуктивність лише через 3 роки.

П р и м і т к а: хлороводень – хлористий водень, розчинений у воді, або хлоридна кислота.

Вирішіть питання про відповідальність бригадира В. та робітників бригади. Визначте, як обчислюється розмір шкоди в цьому випадку? Які варіанти психічного ставлення суб'єкта кримінального правопорушення до суспільно небезпечних наслідків?

166. Старший помічник капітана танкера «Таврія» Г. за розпорядженням капітана Д. звернувся до директора одного спеціально обладнаного доку з пропозицією укласти договір на очистку нафтоналивних танкерів-баків від залишків нафти та мазуту, але йому відмовили. З метою виконання обов'язків перед іноземними партнерами щодо термінів перевезення нафти, Д. наказав промити баки танкера у відкритому морі. Внаслідок шторму, що відбувся після цього, нафтова і мазутна пляма площею близько 3 км. була прибита до берега в районі пляжів м. Одеса, які припинили свою роботу майже на весь сезон. Збитки без вартості робіт для відбудови склали близько 10000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Вартість робіт для відбудови становить близько 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вирішіть питання про відповідальність Д. та Г. Визначте, як обчислюється розмір шкоди в цьому випадку? Які варіанти психічного ставлення суб'єкта кримінального правопорушення до суспільно небезпечного діяння та суспільно небезпечних наслідків? Чи можлива вина у формі прямого умислу до суспільно небезпечного наслідку у виді створення небезпеки для життя чи здоров'я людей?

167. Незважаючи на заборону капітана порту м. Одеса на вихід кораблів в рейд у зв'язку з наближенням шторму, капітани деяких морських транспортних суден все ж таки вирішили вийти у відкрите море. При цьому Р., капітан одного із цих суден, дав команду вийти у море незважаючи на незавершеність робіт із

закріплення на палубі бочок з мазутом та контейнерів з пестицидами. Під час сильного шторму Р., діючи з мотивів врятувати корабель від пошкодження незакріпленим вантажем, вирішив скинути його у море. Внаслідок цього у Чорне море потрапили близько 18 тонн мазуту та близько 15 тонн пестицидів, а частина приморської курортної зони південно-західного узбережжя Одеської області втратила свою рекреаційну функцію на 2 роки.

Вирішіть питання про відповідальність Р. Визначте, як обчислюється розмір шкоди в цьому випадку? Чи є суб'єкт цього кримінального правопорушення спеціальним?

168. Е., директор одного з підприємств, замість того, щоб отримати дозвіл на утилізацію 500 кг небезпечних відходів виробництва і зробити це у спеціально відведеному місці, дав розпорядження в нічний час вивезти їх за місто і таємно скинути на міське звалище.

П р и м і т к а: за висновком експертизи ці відходи становили ІІ клас небезпечності.

Вирішіть питання про відповідальність Е. Визначте, як обчислюється розмір шкоди в цьому випадку? Суб'єкт цього кримінального правопорушення є загальним чи спеціальним?

169. Директор ТОВ «Кінва» К. для задоволення потреб свого підприємства (ремонт адміністративного корпусу) наказав своїм робітникам набрати 4 м³ піску з берега водосховища, яке було джерелом централізованого господарсько-питного водопостачання і навколо якого було встановлено зону санітарної охорони. Для цього він надав їм автомобіль ЗІЛ-130 і лопати. Наказ директора виконали водій Ш. і робітник А. Після розвантаження піску на території ТОВ «Кінва», скориставшись відсутністю директора К., водій Ш. умовив А. завантажити ще раз машину піском і відвезти його на власну присадибну ділянку, пообіцявши за допомогу смачну вечерю.

Ш. і А. були затримані працівниками патрульної поліції по дорозі на присадибну ділянку, оскільки у Ш. були відсутні належні документи на вантаж і маршрутний лист. Унаслідок попадання води з водосховища у місця забору піску вода скаламутилася і для її постачання до міського водопроводу потребувала додаткового очищення.

Вирішіть питання про відповідальність К., Ш. та А. Які суспільно небезпечні наслідки настали та які є достатніми для притягнення суб'єктів до кримінальної відповідальності?

170. Фермер Д. не перевіряв, що зберігалось у цистернах на складі, що йому належав, та не вжив заходів з утилізації рідких агрохімікатів, термін зберігання яких вичерпався. Внаслідок цього отруйні речовини потрапили з цистерн в землю, забруднивши територію 0,2 га. Крім цього, він наказав охоронцю І. викинути будівельне сміття в яр, що знаходився поблизу. Сміттям була забруднена територія площею 0,1 га.

Вирішіть питання про відповідальність Д. Які умови відповідальності за бездіяльність? Вкажіть усі можливі варіанти поєднання форм вини до суспільно небезпечного діяння та суспільно небезпечних наслідків у складі кримінального правопорушення проти довкілля, що досліджується.

171. Р. зрубав у лісі 2 сосни діаметром стовбура біля кореня кожна 9 см, наступного дня – 1 ялину діаметром стовбура біля кореня 12 см. Під час спроби реалізувати зрубані дерева Р. був затриманий поліцейськими.

Вирішіть питання про відповідальність Р. Які можуть бути предмети у вказаному кримінальному правопорушенні? Як обчислюється розмір шкоди при здійсненні незаконної порубки лісу?

172. Виконроб Т. наказав підлеглим будівельникам В. та А. вивезти та викинути у найближчій лісопосадці будівельні відходи (шпалер, цемент, пластикові труби та залишки паркету), щоб не сплачувати за їх вивезення та утилізацію. Після того, як відходи були висипані у лісопосадці, В. та А. були затримані місцевими мешканцями та передані поліції.

Вирішіть питання про відповідальність Т., В. та А. Які суспільно небезпечні наслідки є достатніми для притягнення до кримінальної відповідальності за забруднення або псування земель? Яка можлива вина до суспільно небезпечного діяння та до суспільно небезпечних наслідків при забрудненні або псуванні земель?

173. Під час використання земельної ділянки, яка належить О., останній всупереч вимогам Земельного кодексу України, відповідно до яких власники земельних ділянок зобов'язані забезпечувати використання їх за цільовим призначенням, підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі, достовірно знаючи про вид цільового використання земельних ділянок, навесні 2019 р. без відповідних дозвільних документів на проведення робіт та без проведення зміни цільового призначення земельних ділянок, розпочав промислове видобування піску, чим на відповідній земельній ділянці сільськогосподарського призначення з кадастровим номером створив 2 штучних водних об'єкти та площадку для наміву піску.

Використання О. земельних ділянок сільськогосподарського призначення не за їх цільовим призначенням призвело до виведення земель із сільськогосподарського обороту, що унеможлиблює подальше використання земель для ведення особистого селянського господарства загальною площею 1,98 га.

Вирішіть питання про відповідальність О. Які положення Земельного кодексу України порушено? Чи змінилася б кваліфікація, якщо б на земельній ділянці вже існував нелегальний кар'єр по видобуванню піску до надання її О.?

Тема 11. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

Додаткова література

Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поведження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. – № 3.

Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. – № 13.

Бантишев, О. Ф. Протидія терористичній діяльності (кримінально-правові аспекти) [Текст] : монографія / О. Ф. Бантишев, О. В. Шамара, Р. Л. Чорний ; Нац. акад. СБУ. – К. : Наук.-вид. від. Нац. акад. СБ України, 2011. – 160 с.

Демидова, Л. М. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації [Текст] : монографія / Л. М. Демидова. – Х. : Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005. – 256 с.

Ємельянов, В. П. Антитерористичне законодавство: поняття, система, шляхи вдосконалення : монографія [Текст] / В. П. Ємельянов. – Харків : Право, 2016. – 88 с.

Зінченко, І. О. Деякі питання кримінальної відповідальності за бандитизм [Текст] / І. О. Зінченко // Проблеми законності. – 2006. – № 79. – С. 116–121.

Проблеми відповідальності за злочини проти громадської безпеки за новим Кримінальним кодексом України : матеріали міжнар. наук.-практ. семінару (м. Харків, 1–2 жовт. 2002 р.) / редкол. : Сташис В. В. (голов. ред.) та ін. – Х. : Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2003. – 296 с.

Тероризм : визначення і сутність: монографія [Текст] / А. В. Коростиленко, Б. Д. Леонов, І. М. Рижов та ін. ; за заг. ред. В. В. Крутова, І. І. Мусієнка, В. П. Ємельянова. – Київ : Нац. акад. СБУ, 2015. – 192 с.

Тихий, В. П. Злочини проти громадської безпеки [Текст] : наук.-практ. коментар / В. П. Тихий. – К. : ІДПДБ СБ України, 2010. – 72 с.

Чорний Р. Л. Бандитизм за кримінальним правом України : монографія [Текст] / Р. Л. Чорний. – К. : ДП «Друкарня МВС України», 2007. – 224 с.

Завдання

174. У Сумській області протягом 2018 року діяло об'єднання декількох осіб, члени якого вчиняли напади на підприємства і громадян з метою заволодіння їх майном. До складу такого об'єднання входили Д., К. і П., які відбули покарання за крадіжку в особливо великому розмірі та мали не погашену судимість за це кримінальне правопорушення. П. втягнув у діяльність 15-річного С. й 13-річного Т. Одного разу члени об'єднання, погрожуючи обрізом, що був у П., вчинили напад на неповнолітніх Р. і Ч., у яких забрали коштовності та 250 грн. Потім вони намагалися таким же чином напасти на Ц., але вона зуміла вирватися і втекти. Услід їй П. вистрілив з обріза і вбив дівчину. Суд встановив, що С. безпосередньо не приймав участь у нападах, але був присутнім на всіх зустрічах учасників об'єднання і підтримував їх рішення щодо вчинення нападів.

Варіант 1: Ознайомившись з постановою колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 14 листопада 2018 р. (справа № 484/1134/16-к, провадження № 51-989км18), вирішіть питання про відповідальність Д., К., П., С. і Т., урахувавши, що П. погодив свої дії стосовно потерпілої Ц. з іншими членами об'єднання.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність Д., К., П., С. і Т., якщо П. не погоджував з іншими правопорушниками своїх дій стосовно Ц.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність Д., К., П., С. і Т., якщо П. не погоджував з іншими правопорушниками своїх дій стосовно Ц., пострілом заподіяв тяжке тілесне ушкодження останній.

175. Провізор Г. неодноразово надавав медичні інструменти, бинти, вату, медичні препарати своєму знайомому Р., який просив їх для своїх друзів і надавав за це значну винагороду. Одного дня до аптеки, де працював Г., прийшов Р. і, пообіцявши винагороду розміром 10 тис. грн., попросив терміново знайти лікаря, щоб прооперувати людину, за його інформацією, поранену на полюванні. Г. звернувся до свого сусіда хірурга Т., до будинку якого привезли особу з вогнепальним пораненням. Медичну допомогу було надано і в подальшому з аналогічними пораненнями до Т. зверталися ще чотири рази. Пізніше стало відомо, що Р. і поранені особи були членами об'єднання, яке вчиняло умисні вбивства на замовлення.

Варіант 1: Вирішіть питання про відповідальність Г., Р. і Т., якщо Р. був членом злочинної організації.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність Г., Р. і Т., якщо Р. входив до складу озброєної організованої групи.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність Г., Р. і Т., якщо Р. був членом терористичної групи.

176. Д., маючи намір на вступ до незаконного формування прибув до штабу формування, що розміщувався в захопленій будівлі Служби безпеки України. Усвідомлюючи протиправність своїх дій, він назвав свої анкетні дані особі К., яка здійснювала вербування, ознайомився зі встановленими правилами поведінки, правами та обов'язками члена вказаного формування, дав свою згоду на їх дотримання та виконання. Д. було призначено на посаду бійця першого відділення п'ятого взводу та передано йому у використання автоматичну вогнепальну зброю «АКС-74», набої до нього, формений одяг та військове спорядження. Протягом двох тижнів Д. систематично виконував накази свого безпосереднього командира та здійснював визначені йому функції.

Варіант 1: Ознайомившись з вироком Апеляційного суду Харківської області від 20 травня 2015 р. (справа: №623/3115/14-к, провадження №11-кп/790/284/15), надайте аргументовану відповідь про відповідальність Д. і К.

Варіант 2: Чи впливає на кваліфікацію дій, вчинених Д. і К., визнання судом об'єднання, членом якого він був, терористичною організацією?

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність Д., якщо формування, членом якого він був, не було озброєним.

177. А., О. і П. з метою впливу на рішення державної влади протягом року вчинили три вибухи на території різних областей України та напад на суддю Верховного Суду Ш. у зв'язку з його діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, з нанесенням потерпілому тяжких тілесних ушкоджень. Реалізуючи заздалегідь погоджений план, А., О. і П. заклали вибухівку перед входом до офісу громадської організації. Вибухівка була виявлена працівником правоохоронного органу, внаслідок чого вибух не відбувся. Правопорушників затримала поліція після іншого вчиненого ними вибуху в супермаркеті, де загинули три людини і була заподіяна майнова шкода в розмірі 500 000 грн. На квартирі, де проживали А., О. і П., знайшли 10 автоматів, 5 пістолетів, вибухові пристрої, 60 г. радіоактивної речовини, яка була запакована у герметичний футляр. Під час досудового розслідування А., О. і П. заявили, що вони є членами політичної організації, забороненої в Україні, а своїми діями вони відстоюють своє право на вільну політичну діяльність.

Варіант 1: Вирішіть питання про відповідальність А., О. і П.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність А., О. і П., якщо метою їх діяльності була помста конкретним фізичним особам.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність А., О. і П., якщо всі діяння вони вчиняли за завданням іноземної держави.

178. Під час сварки, що виникла між А. і його родичем Л. у квартирі А., останній схопив пістолет, який без передбаченого законом дозволу зберігав після смерті батька, наздогнав у коридорі Л. і здійснив із короткої відстані постріл у нього, спричинивши потерпілому тяжке тілесне ушкодження.

Варіант 1: Звернувшись до постанови Великої Палати ВС від 3 липня 2019 р. (справа № 288/1158/16-к, провадження № 13-28 кс 19), вирішіть питання про відповідальність А.

Варіант 2: Ознайомившись з постановою колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 4 липня 2018 р. (справа № 628/4025/13-к, провадження № 51-3258 км 18), вирішіть питання про відповідальність А., якщо ініціатором сварки був Л., який погрожував А. ножем.

179. Без передбаченого законом дозволу К. придбав стартовий пістолет марки «ZORAKI-MOD.914». За попередньою змовою К. і В., погрожуючи пістолетом, вчинили напад на Н., коли він виходив з під'їзду. В. завдав потерпілому металевою «битою» декілька ударів в обличчя та по голові, в наслідок чого останній втратив свідомість. Отриманні Н. ушкодження відносяться до категорії середнього ступеню тяжкості та легких тілесних ушкоджень. Подолавши волю потерпілого до опору К. і В. заволоділи його майном на загальну суму 159 607 грн.

Варіант 1: Ознайомившись з постановою ВСУ від 20 червня 2011 р. (справа № 5кс11), вирішіть питання про відповідальність К. і В.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність К. і В., якщо останній не знав про наявність у К. стартового пістолета.

Варіант 3: Ознайомившись з постановою Першої судової палати ККС ВС від 4 грудня 2018 р. (справа № 161/16073/14-к, провадження № 51-4128 км 18), вирішіть питання про відповідальність К. і В.

Варіант 4: Чи впливає на кваліфікацію дій, вчинених К. і В., вартість майна Н., яким заволоділи правопорушники?

180. П., Н., С., Т. і Д., за попередньою змовою між собою незаконно проникли зі сторони с. Максимовичі Поліського району Київської області на територію відселеного с. Королівка, де на території колишньої ферми, за допомогою молота, який принесли з собою, шляхом розбивання залізобетонних плит демонтували металеву арматуру. Під час заготівлі металеві арматури правопорушники були виявлені працівниками поліції, а металеву арматуру загальною вагою 328 кг було вилучено.

Варіант 1: Ознайомившись з постановою КМУ № 106 від 23 липня 1991 р., вирішіть питання про відповідальність П., Н., С., Т. і Д., ураховуючи, що збут металевих виробів ними не планувався.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність П., Н., С., Т. і Д., якщо у них був корисливий мотив, метою заготівлі металеві арматури – її збут, а правопорушників затримали після збуту металевих виробів на пункті прийому металобрухту в с. Максимовичі Поліського району Київської області.

Варіант 3: Чи впливає на кваліфікацію дій, вчинених П., Н., С., Т. і Д. (варіант 2), їх повторність?

181. З метою викрадення грошей Ф., Б. і Я. вирішили підірвати банкомат, що знаходився на першому поверху ліцею. Для цього Ф. придбав у К. саморобний вибуховий пристрій, а Б. викрав у свого сусіда стартовий пістолет. У ночі Ф., Б. і Я. підірвали банкомат та вилучили 4 касети з грошима.

Варіант 1: Ознайомтеся з постановою ВС від 18 квітня 2018 р. (справа № 569/1111/16-к, провадження № 13-14 кс 18), а також постановою ВСУ від 31 січня 2013 року (справа № 5-33 кс 12), вирішіть питання про відповідальність Ф., Б., Я. і К.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність Ф., Б., Я. і К., якщо Я. не досягнув на момент викрадення грошей із банкомату 14-річного віку.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність Ф., Б., Я. і К., якщо пістолет був макетом справжнього пістолету, про що знав Б., який не повідомив про це інших правопорушників.

Варіант 4: Чи впливає на кваліфікацію дій, вчинених зазначеними особами, сума грошей, викрадених з банкомату?

182. Перебуваючи у своєму будинку в м. Тернопіль, з метою поширення неправдивих відомостей серед населення, що створюють обстановку загального страху і невпевненості, викликають недовіру до органів влади та можуть породити паніку серед людей, достовірно знаючи про відсутність будь-яких

вибухонебезпечних предметів у салоні пасажирського автобуса «Еталон», який здійснював рух по маршруту «Червоноград-Тернопіль», М. анонімно зателефонував зі свого мобільного телефону до диспетчера Тернопільського АВ та повідомив про те, що пасажирський автобус заміновано.

Варіант 1: Вирішіть питання про відповідальність М.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність М., якщо передана інформація була правдивою.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність М., якщо передана інформація диспетчеру була правдивою та містила ще і вимогу передати М. в установленому місті та в зазначений час гроші в сумі 100 тис. грн. за відвернення вибуху.

183. Н. переробив у саморобний спосіб газовий пістолет у нестандартну вогнепальну зброю, яку носив та зберігав без передбаченого законом дозволу. Дії Н. кваліфіковано судом за ч. 1 ст. 263 КК.

Варіант 1: Ознайомившись з постановою колегії судів Першої судової палати КСУ ВС від 21 травня 2019 р. (справа № 299/1530/16-к, провадження № 51-7221 км 18), надайте аргументовану відповідь, чи є така кваліфікація правильною?

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність Н., а також С., якому Н. продав перероблений пістолет.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність Н., якщо він із застосуванням такої нестандартної вогнепальної зброї вчинив декілька разів вимагання чужого майна і розбій.

184. Громадян К. зберігав гладкоствольну мисливську рушницю і патрони до неї у спеціальному сейфі, який завжди надійно закривав і ключ ховав на балконі. Одного разу К. залишив ключ на столі в кімнаті й пішов на роботу. Його 15-літній син Б., знаючи про відсутність батька, побачивши ключ, вирішив відкрити сейф та з рушницею піти до своїх друзів на вулицю. Відкривши сейф, Б. взяв зброю, при цьому він не знав, що патрон знаходиться в патроннику рушниці, й на вулиці випадково зробив постріл, внаслідок чого В. отримала тілесне ушкодження середньої тяжкості.

Варіант 1: Вирішіть питання про відповідальність К. і Б.

Варіант 2: Вирішіть питання про відповідальність К. і Б., якщо Б. ключ не знайшов, а підірвав сейф за допомогою вибухівки, яку К. зберігав на балконі.

Варіант 3: Вирішіть питання про відповідальність К., якщо Б. випадково зробив постріл собі в голову.

185. Під час перевірки власників газової зброї у М., який являється власником газового пістолета марки «ЕРМА – 459 Г» і має дозвіл на зброю, отриманий у поліції, було виявлено внесення змін у конструкцію зброї. Згідно висновку експерта, наданий на експертизу предмет являється короткоствольною вогнепальною зброєю гладкоствольним самозарядним пістолетом, що виготовлений шляхом переробки саморобним способом 9-мм

гладкоствольного газового пістолету калібру 9-мм РА «ЕРМА – 459 – Г», виробництва ТОВ «Ерма – Інтер», який був призначений для стрільби патронами несмертельної дії, спорядженими газовими, шумовими снарядами. Також у висновку експерта встановлено, що в конструкцію пістолета внесено конструктивні зміни, виконані саморобним способом – втулка з розсікачем видалена та замінена чоковою. Дані зміни призвели до додаткової можливості проведення пострілів 9-мм патронами ударно-травматичної дії, калібру 9-мм Р.А. та 9-мм газовими патронами та проведення пострілів шляхом роздільного спорядження з використанням шумових патронів та 6,5-мм металевої свинцевої чи сталльної кулі.

Варіант 1: Вирішить питання про відповідальність М.

Варіант 2: Вирішить питання про відповідальність М., якщо під час досудового розслідування було встановлено, що газовий пістолет марки «ЕРМА – 459 Г», що належить М., було використано декілька разів при вчиненні розбою на території Херсонської і Донецької областей.

Варіант 2: Вирішить питання про відповідальність М., якщо він добровільно передав поліції перероблений ним саморобним способом газовий пістолет «ЕРМА – 459 Г» під час перевірки власників газової зброї.

186. Л., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, погрожував іншій особі вбивством. Після цього він спричинив пожежу в кабінеті, де працював начальником підрозділу приватної фірми. Полум'я від пожежі поширилось на інші приміщення. Внаслідок цього шестеро працівників фірми загинули, одинадцять осіб отримали тілесні ушкодження різних ступенів тяжкості. Також під час пожежі була знищена комп'ютерна техніка та інше майно. Відповідно до вироку місцевого суду Л. був засуджений за ч. 1 ст. 129 КК України, але за ч. 2 ст. 270 КК України він був виправданий. Приймаючи таке рішення, суд першої інстанції виходив з того, що суб'єктом зазначеного кримінального правопорушення є особа, на яку покладаються обов'язки щодо дотримання відповідних правил. У зв'язку з тим, що на засудженого такі обов'язки покладені не були, суд прийняв рішення про відсутність у діях останнього складу зазначеного правопорушення. З таким висновком погодився і апеляційний суд.

Варіант 1: Ознайомившись з постановою колегія суддів Другої судової палати ККС ВС від 17 травня 2018 р. (справа № 657/692/15-к, провадження № 51-3781 км 18), вирішить питання про відповідальність Л.

Варіант 2: Чи впливає на кваліфікацію діяння, що полягає в порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, місце пожежі та психічне ставлення особи до вчинюваного нею діяння та його наслідків?

Варіант 3: За якими ознаками злочин, передбачений частинами 1 або 2 ст. 270 КК, відмежовується від умисного знищення або пошкодження чужого майна, вчиненого шляхом підпалу (ч. 2 ст. 194 КК) і від умисного пошкодження об'єктів електроенергетики, вчиненого загальнонебезпечним способом (частини 2 або 3 ст. 194¹ КК)?

Тема 12. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва

Додаткова література

Бабанін С. В. Удосконалення кваліфікації порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 3. С. 237-240.

Бахуринська О. О. Поняття «шкода здоров'ю потерпілого» у злочинах проти безпеки виробництва. *Часоп. Київ. ун-ту права*. 2012. № 1. С. 288–291.

Борисов В. І., Пащенко О.О. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки. Харків : СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2006. 224 с.

Борисов В. І., Крайник Г.С. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Харків : Юрайт, 2012. 296 с.

Перелік видів робіт підвищеної небезпеки : Додаток 2 до Постанови КМУ № 1107 в редакції від 3 березня 2020 р. № 207. *Офіц. вісн. України*. 2020. 24 берез. (№ 23).

Практика розгляду судами кримінальних справ про злочини, пов'язані з порушенням законодавства про охорону праці. *Вісн. Верхов. Суду України*. 2007. № 6. С. 23–29.

Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 черв. 2009 р. № 7. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011) : станом на 26 вересня 2011 р. / упоряд. : Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Харків : Право, 2011. С. 411–418.

Рішення Європейського суду з прав людини в справі «Космата проти України» від 15 січня 2015 р.: Рішення Європейського суду з прав людини в кримінальних справах. Захист життя, здоров'я, честі та гідності / за заг. ред. В.С. Ковальського. Київ: Юрінком Інтер. 2019. С. 138–150.

Таран О. В. Проблема встановлення причинного зв'язку у злочинах проти безпеки виробництва. *Юридичний вісник*. Повітряне і космічне право. 2016. № 1. С. 168-173

Харь І. О. Теоретичні і прикладні проблеми суб'єкта складів злочинів проти безпеки виробництва. *Юридична наука*. 2017. № 1. С. 54-66.

Завдання

187. Р. допустив до виконання робіт з демонтажу залишків будівельних конструкцій незавершеного будівництва Т., К. та Л., не оформивши їх належним чином як працівників підприємства, не роз'яснивши їм правила техніки безпеки, не забезпечивши засобами індивідуального захисту. Незважаючи на те, що зазначені працівники не були офіційно оформлені на роботу, з ними було узгоджено оплату робіт, визначено робочий час. Також вони були ознайомлені з відповідними дозволами щодо демонтажу, проектом виробництва, випискою з наряду допуску на проведення відповідних робіт. Під

час виконання робіт Т. унаслідок недотримання вимог техніки безпеки, впав з 10-го поверху будівлі на землю і загинув.

Суд виправдав Р. за обвинуваченням у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 272 КК України, у зв'язку з тим, що Т. не перебував у трудових відносинах з відповідним підприємством.

Чи правильне рішення прийняв суд? Як слід кваліфікувати діяння Р.?

При вирішенні завдання дослідить Рішення Європейського суду з прав людини в справі «Космата проти України» від 15 січня 2015 р.

188. Машиніст мостового крана А., отримавши завдання з переміщення залізничних рам, перед початком виконання робіт не здійснила перевірку технічного стану мостового крана, унаслідок чого експлуатувала його з несправним обмежувачем робочого руху механізму підймання. Після завершення переміщення залізничної рами А. почала переміщувати кран і здійснювати підйом траверси, не переконавшись у тому, чи на місці проведення робіт під робочою частиною крана відсутні інші особи.

Унаслідок обриву канату підвіска крана з траверсою впала та при падінні травмувала працівника Б., який почав виміряти розміри залізничної рами. Б. було заподіяно середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність А. Які правила безпеки порушено? Чи є А. спеціальним суб'єктом?

189. Т., обіймаючи посаду завідувача господарством дошкільного навчального закладу, доручила робітникові Н. здійснити ремонт даху цього закладу. При цьому Т. не провела з Н. інструктажу з техніки безпеки на робочому місці, не забезпечила його засобами індивідуального захисту – поясом запобіжним або лямковим, а під час безпосереднього виконання робіт самотійно утримувала приставну драбину, на якій знаходився робітник. Під час ремонту даху Н., перебуваючи на висоті 7 м, не втримався на драбині, впав на сходи і загинув.

Вирішіть питання про відповідальність Т. Які умови відповідальності за бездіяльність? Які можуть бути форми вини при вчиненні кримінального правопорушення проти безпеки виробництва?

190. Тракторист С. під час виконання сільськогосподарських робіт з обробки ґрунту задалегідь не впевнився, що на відведеній ділянці поля відсутні сторонні особи, та розпочав керування трактором з плугом за відсутності лівого дзеркала заднього виду, яке він втратив того самого дня дорогою на поле. Унаслідок наїзду колесом регулювання плуга було завдано смертельних ушкоджень Ш., який перебував на цьому полі.

Вирішіть питання про відповідальність С. Як слід відмежовувати кримінальне правопорушення, передбачене ст. 286 КК та кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва, вчинені з використанням транспортних засобів? Визначте форму вини С. до вчиненого ним діяння та суспільно небезпечного наслідку.

191. Майстер виробничої дільниці В. доручив членам бригади електромонтерів С., Н., Т. та М. здійснити ремонт повітряних ліній електромереж, визначивши при цьому обсяг запланованої роботи та підготувавши наряд-допуск, у якому призначив допускачем С. Прибувши на місце проведення ремонтних робіт, В. як керівник робіт не перевіряв дотримання заходів безпеки, передбачених нарядом, та їх достатність, не з'ясував у допускача повноту виконання заходів щодо підготовки робочого місця, яке особисто не оглянув, допустив бригаду електромонтерів до виконання робіт, а сам робоче місце залишив. У свою чергу С., як допускач, не провів передбачених нарядом-допуском підготовчих робіт, достовірно знаючи, що робоче місце не підготовлене, переносні заземлення на опорах не встановлені, попереджувальні знаки-плакати не вивішені, доповів диспетчеру про готовність робочого місця та дозволив подати електронапругу на лінію. Під час виконання ремонтних робіт на електроопорі повітряної лінії було смертельно травмовано електромонтера Н.

Вирішіть питання про відповідальність В. та С. Які особи можуть бути суб'єктами кримінального правопорушення, передбаченого ст. 272 КК України? Кого можна визнати потерпілим від вказаного кримінального правопорушення? Чи можуть бути визнані В. та С. співучасниками цього кримінального правопорушення.

192. З., машиніст електровозу шахти «І.», порушив правила безпеки, хоча був зобов'язаний їх дотримувати. При транспортуванні вагонеток електровозом, у якому неналежно працювали гальма (про що знав З., проте вирішив працювати далі), він через необережність притиснув вагонетками Б., котрий помер на місці.

Вирішіть питання про відповідальність З. Які правила безпеки порушено? Чи є А. спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення і чому?

193. П., робітниця-підрильник, отримала за нарядом 6 кг. вибухівки і 20 шт. електродетонаторів на обвал породи. За правилами, до кінця зміни невикористана вибухівка і електродетонатори повинні здаватися на склад. Проте П., всупереч цим вимогам, не бажаючи витратити час, викинула 10 шт. електродетонаторів, які залишилися у неї, в озеро, що знаходилося поблизу.

Вирішіть питання про відповідальність П. Чи змінилася б кваліфікація, якщо б П. викинула вибухівку в траву недалеко від проведення робіт і цим створила загрозу для життя інших осіб? Визначте суб'єктивну сторону кримінального правопорушення, що досліджується.

194. Начальник локомотиворемонтного цеху К. дав вказівку Д. та Ц. відремонтувати під час перерви мостовий кран. При цьому К. не провів інструктажу і не попередив їх про те, що цю роботу слід виконувати обов'язково в захисних поясах або в підвісній люльці. Ц., проводячи ремонт

крана, весь час перебував у небезпечному для життя положенні і під час роботи зірвався з візка, що знаходився на висоті 7 метрів, упав на цементну підлогу і загинув.

Вирішіть питання про відповідальність К. Кого можна визнати потерпілим від кримінального правопорушення, що досліджується? Які правила безпеки порушено?

195. Ю., дорожній майстер транспортної дільниці, керуючи навантаженням рейок на платформу потяга, навантаження проводив навалом, без шпальних прокладок і сортування довжиною. Унаслідок цих порушень рейки під час руху потяга зсунулися і однією з них було завдане смертельне ушкодження Д., яка разом з іншими робітниками знаходилася на платформі.

Вирішіть питання про відповідальність Ю. Як слід відмежовувати кримінальне правопорушення, передбачене ст. 276 КК та кримінальне правопорушення проти безпеки виробництва, вчинені з використанням транспортних засобів? Визначте форму вини Ю. до діяння та суспільно небезпечного наслідку.

196. Ф., працюючи механіком дільниці шахти, був відповідальний за безпечну роботу електромеханічного устаткування на своїй дільниці. Під час робочої зміни Ф. не вжив заходів щодо відновлення нормальної роботи вентилятора системи провітрювання. Знаючи, що у зв'язку із цим інтенсивність провітрювання шахти стала недостатньою, Ф. не вжив заходів щодо припинення робіт і підйому гірників на поверхню. Ці порушення призвели до вибуху метано-вугільної суміші, внаслідок чого стався завал забою і загинули четверо гірників зміни. Крім цього, шахті було завдано значної матеріальної шкоди.

Вирішіть питання про відповідальність Ф. Які умови відповідальності за бездіяльність? Які можуть бути форми вини при вчиненні кримінального правопорушення проти безпеки виробництва?

197. Х. працював на млині за договором підряду. Робітник Т., під час очистки Х. екструдера млина, не помітивши останнього, увімкнула електроенергію, що було заборонено правилами безпеки, внаслідок чого Х. був уражений електрострумом та помер. Територіальна державна інспекція праці висловила думку, що договір підряду було укладено для приховання дійсних трудових відносин між Х. та підприємством «О.». Суд встановив, що договір, укладений між підприємством «О.» та Х. був фактично трудовим договором, а тому кваліфікував дії Т. за ч. 2 ст. 272 КК України.

Чи правильне рішення прийняв суд? Яка правова позиція ЄСПЛ щодо кваліфікації дій осіб, які фактично є найманими працівниками підприємства, мають визначений робочий час, але працюють за договорами підряду. Хто може бути визнаний суб'єктом відповідальності за кримінальне правопорушення, що передбачене ст. 272 КК?

При вирішенні завдання дослідити Рішення Європейського суду з прав людини в справі «Космата проти України» від 15 січня 2015 р.

Тема 13. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Додаткова література

Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 груд. 2005 р. № 14. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973-2011): станом на 26 вересня 2011 р. / упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. Х.: Право, 2011. С. 334-342.

Борисов В. И., Гизимчук С. В. Уголовная ответственность за нарушение правил, норм и стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения. Х.: Консум, 2001. 160 с.

Іванов Ю.Ф. Незаконне заволодіння транспортним засобом: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти. Практич. посіб. К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2008. 108 с.

Касынюк В. И. Уголовная ответственность за повреждение путей сообщения и транспортных средств. Х.: Изд-во Харьк. юрид. ин-та, 1979. 68 с.

Касынюк В. И., Корчева З. Г. Вопросы квалификации транспортных преступлений. К.: УМК ВО, 1988. 70 с.

Котовенко О. М. Кримінальна відповідальність за пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів: монографія. Х.: Консум, 2004. 136 с.

Коржанський М. Й., Мисливий В. А. Кваліфікація автотransпортних злочинів. К.: Юрінком, 1996. 80 с.

Коробеев А. И. Транспортные преступления. СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. 406 с.

Мисливий В. А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. Дніпропетровськ: Юрид. акад. МВС України, 2004. 380 с.

Мисливий В. А., Бабанін С. В. Кримінальна відповідальність за порушення чинних на транспорті правил. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 192 с.

Мысливый В. А., Опальченко А. Н. Уголовная ответственность за допуск к управлению транспортными средствами водителей, находящихся в состоянии опьянения: учеб. пособие. К.: Укр. акад. внутр. дел, 1992. 96 с.

Осадчий В. І. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту: монографія. К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2011. 151 с.

Щупаківський Р.В. Кримінальна відповідальність за незаконне заволодіння чужим транспортним засобом. К.: Атіка, 2007. 160 с.

Завдання

198. Д. було відмовлено в прийомі на роботу машиністом в «Укрзалізниця». Через це він вирішив помститися й заклав вибухівку під залізничним полотном у районі транспортного вузла, що з'єднує Харківську і Донецьку області. Вибух мав призвести до руйнування й тривалого виведення з ладу однієї з основних залізничних артерій регіону. Заклавши вибухівку, Д. виїхав на відстань 30 км від неї для того, щоб ініціювати вибух за допомогою мобільного телефону, однак був затриманий співробітниками Служби безпеки України.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність Д. Чи зміниться рішення, якщо б стався вибух? Відмежуйте пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів від диверсії.

199. Ф. і Ш. вночі демонтували мідну обмотку дроселя-трансформатора, що забезпечував роботу світлофора на залізничному перегоні. Внаслідок цього не спрацював заборонювальний сигнал і сталося зіткнення пасажирського поїзду з вантажним потягом, що спричинило загибель машиніста.

Дайте кримінально-правову характеристику дій Ф. і Ш. Як кваліфікувати дії Ф. і Ш., якщо б машиніст не загинув. Чи впливає на кваліфікацію мета, з якою вчиняється це кримінальне правопорушення?

200. Громадяни С. та Ю., вступивши в змову між собою, викрутили 24 металевих болти кріплення залізничних рейок до бетонних шпал, а наступного дня здали їх на металобрухт. Однак працівник центру прийому металобрухту запідозрив, що дане майно може бути викраденим і звернувся до поліції. Незабаром С. та Ю. були затримані, а їх дії кваліфіковані слідчим за ч. 2 ст. 185 КК. Прокурор запропонував перекваліфікувати дії обвинувачених на ст. 113 КК, а адвокат наполягав на кваліфікації за ч. 1 ст. 277 КК.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Чим відрізняються кримінальні правопорушення, передбачені ст. 113 і ст. 277 КК? Чи можуть бути дії С. та Ю. кваліфіковані за сукупністю кримінальних правопорушень?

201. І. розібрав стикувальні болти та рельсові накладки залізничного полотна за допомогою гайкового ключа, щоб здати їх на металобрухт. Обхідники під час огляду залізничної колії помітили, що стикувальні болти та рельсові накладки зникли із залізничної колії. Через годину цією ділянкою повинні були проїжджати п'ять пасажирських поїздів, рух яких було вчасно зупинено, а графік руху поїздів змінено.

Чи підлягає І. кримінальній відповідальності? З якого віку може наставати кримінальна відповідальність за ст. 277 КК? Як кваліфікувати дії І., якщо б рух поїздів не встигли зупинити й сталася б аварія.

202. К. за допомогою лома зламав двері шафи автоблокування залізничної колії, після чого демонтував і викрав з цієї шафи різне обладнання та прилади на загальну суму 10 тис. грн. Унаслідок цього з ладу була виведена система

автоблокування та сигналізації, виникла небезпека для життя людей, а рух потягів на дільниці було припинено на 8 годин.

Вирішіть питання про відповідальність К. Чи підлягають його дії кваліфікації за сукупністю кримінальних правопорушень? Які альтернативні діяння є ознакою кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 277 КК?

203. Між громадянами К. та П. було укладено усний договір щодо ремонту навісного двигуна легкого річкового судна. У вказаний день та місце К. прийшов з набором інструментів та побачив пришвартоване судно з двигуном обумовленої раніше марки та відповідної модифікації. К. відкачав воду з човна та полагодив двигун, після чого зателефонував П. та повідомив, що з метою перевірки роботи двигуна він хоче його завести, проте в нього немає ключів. П. на це повідомив, що протягом 20-30 хвилин під'їде. Минуло близько години і К. набридло чекати. Тоді він обірвав дроти запалювання, з'єднав їх, завів двигун та вийшов у затоку. Через 15 хвилин К. повернувся на місце стоянки човна, де на нього чекав П. зі співробітниками поліції, які прибули на його виклик. В ході слідства К. повідомив, що угоняти човен він не планував, а здійснив випробувальний заплив з метою перевірки роботи двигуна човна. Слідчий кваліфікував діяння К. за ч. 1 ст. 278 КК.

Чи правильна ця кваліфікація? Обґрунтуйте відповідь. Проведіть відмежування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 278 і ст. 356 КК. Що є предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 278 КК?

204. К, який раніше працював машиністом, знаходячись у стані сп'яніння, вирішив швидше дістатися до потрібної йому станції. З цією метою він разом зі своїми приятелями В. і Ч. увірвався в кабінку тепловоза і, погрожуючи машиністу тим, що викине його на ходу, сам повів потяг. При цьому К. ігнорував вимоги диспетчера щодо швидкості руху та, у подальшому, негайної зупинки тепловоза у зв'язку із загрозою зіткнення з іншим потягом. Щоб уникнути катастрофи, диспетчер припинив рух на ділянці руху тепловоза, яким керував К. На наступній станції К., В. і Ч. були затримані.

Вирішіть питання про відповідальність К., В. і Ч. З якого моменту відповідні дії утворюють закінчений склад кримінального правопорушення? В чому різниця між угоном та захопленням транспортного засобу? Чи є в даному випадку ознаки кримінальних правопорушень, передбачених ст. 146 або ст. 147 КК?

205. Працівниками Служби безпеки України посеред кукурудзяного поля, неподалік від державного кордону України з республікою Польща, було виявлено пошкоджений безпілотний літальний апарат з пакунками цигарок. В ході слідства було встановлено, що його власником є громадянин С., який модифікував цей літальний апарат та використовував для переміщення цигарок та інших товарів через кордон між Україною та республікою Польща. Було

встановлено не менше 25 випадків таких польотів. Дії С. були кваліфіковані за ст. 281 КК.

Чи правильна кваліфікація дій С.? Які літальні апарати слід відносити до повітряних суден? Хто виступає суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 281 КК?

206. Громадянин Румунії А. побудував літальний апарат і вирішив його випробувати, однак під час польоту А. втратив контроль над ним і апарат потрапив на територію України. Намагаючись здійснити посадку, він спрямував його на автомобільну дорогу, якою рухався автотранспорт. Щоб уникнути зіткнення із літальним апаратом при здійсненні ним посадки, водії автомобілів з'їжджали з проїжджої частини, при чому деякі з них потрапили в аварію і зазнали тяжких та середньої тяжкості тілесних ушкоджень.

Вирішіть питання про відповідальність А. З якого моменту його дії утворюють склад закінченого кримінального правопорушення? Відмежуйте кримінальні правопорушення, передбачені ст. 281 та ст. 334 КК.

207. Громадяни Я., Б. та М., ідучі в приміській електричці та перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, вирішили зробити селфі. Я. та М. відкрили вікно та висунулися в нього. Я. взяв телефон та витягнув руку для того, щоб зробити фото. У цей час водій електрички збільшив швидкість, через що Я. не втримав телефон й упустив його на землю. Після цього Я. закричав: «Зупиняй цю електричку, то був новий телефон!». Б. відразу кинувся до кабіни машиніста та, погрожуючи викинути його з кабіни геть, вимагав зупинити електричку, проте останній виштовхнув Б. з кабіни та зачинив двері на засув. У цей момент М. побачив напис «Екстрене гальмування» та натиснув на важіль. Електричка різко зупинилася, Я., Б. та М. розкрили двері та вибігли з неї. В результаті такої зупинки декілька пасажирів отримали легкі тілесні ушкодження. Слідчий кваліфікував дії Я., Б. та М. за ч. 2 ст. 283 КК.

Чи вірна кваліфікація слідчого? Назвіть всі об'єктивні ознаки самовільного без нагальної потреби зупинення поїзда. Відмежуйте кримінальне правопорушення, передбачене ст. 283 КК, від передбаченого ст. 296 КК.

208. В. разом із пасажиром їхав за кермом свого автомобіля. Несподівано він втратив свідомість, а його тіло охопили судоми. Вже через декілька секунд автомобіль на смерть збив пішохода, що переходив дорогу по пішохідному переходу, а потім врізався в дерево, через зіткнення з яким пасажир автомобіля отримав середньої тяжкості тілесні ушкодження. Було встановлено, що В. хворий на епілепсію.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність В. Чи порушив він правила дорожнього руху або експлуатації транспорту? Чи залежить рішення завдання від того, знав чи не знав В. про своє захворювання?

209. Р. зі своєю дружиною Л. вирішили поїхати до своїх друзів. Р. сів за кермо автомобіля, а дружина зайняла пасажирське місце поруч. В процесі руху

між ними виникла сварка і дружина захотіла повернутися додому, однак її чоловік був проти. Тоді вона різко смикнула кермо, через що автомобіль змінив напрямок руху і з'їхав у кювет, що призвело до зіткнення з опорою дорожнього знаку. Внаслідок дорожньо-транспортної пригоди Р. і Л. були заподіяні середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність винних осіб. Хто є суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК? Чи змінилося б рішення, якщо автомобіль, крім того, заподіяв би тяжкі тілесні ушкодження пішоходу?

210. Водій М., керуючи автомобілем, рухався по вулиці в центрі міста на зелений сигнал світлофора. Несподівано, не переконавшись у відсутності небезпеки для себе та інших учасників дорожнього руху, на проїзну частину вибіг пішохід Н. Через створену небезпеку водій М. допустив наїзд на Н. і спричинив йому тяжкі тілесні ушкодження. Разом із тим зіткнення призвело до середньої тяжкості тілесних ушкоджень пасажиру автомобіля, яким керував М. Як було з'ясовано пізніше, він був не пристебнутим ременем безпеки.

Чи підлягає кримінальній відповідальності М. і Н.? Як кваліфікувати вчинене, якщо б шкоду здоров'ю було заподіяно лише пасажиру автомобіля, а Н. не зазнав би тілесних ушкоджень? Чи має значення, через що саме пасажир не був пристебнутим ременем безпеки – за своєю ініціативою чи за ініціативою водія М.?

211. Водій автомобіля Д., який керував технічно справним автомобілем, зупинився перед перехрестям на червоний сигнал світлофора, заїхавши за стоп-лінію. Коли загорілися одночасно червоний та жовтий сигнали світлофора, він відновив рух, але не виявив небезпеку у виді автомобіля під керуванням З., який рухався з права наліво по ходу руху автомобіля Д. Через це сталося зіткнення двох вказаних транспортних засобів з подальшим виїздом автомобіля під керуванням З. за межі проїжджої частини та наїздом на пішоходів, шістьом із яких було заподіяно смерть, а іншим різного ступеня тяжкості тілесні ушкодження.

В подальшому було встановлено, що технічно справний автомобіль під керуванням З. рухався зі швидкістю не менше 80 км/год., водій якого не вжив своєчасних заходів для зменшення швидкості руху транспортного засобу при включенні для нього жовтого, а потім червоного сигналів світлофору, в'їхав на перехрестя, де трапилось зіткнення з автомобілем під керуванням водія Д., після чого автомобіль З. виїхав на тротуар, де стався наїзд на пішоходів.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність Д. і З. Які правила встановлення причинного зв'язку як ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України? Як вирішується питання про кримінальну відповідальність при порушенні правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспортних засобів з боку двох водіїв?

212. Л. разом із другом в темний час доби повертався на своєму автомобілі додому. На трасі поза межами міста Л. захотів сфотографувати на небі зірки. Через те, що на дорозі, якою він їхав, інші транспортні засоби проїжджали дуже рідко, він зупинив автомобіль на смузі руху, вимкнув світло, щоб воно «не зіпсувало кадр», відійшов від машини, встановив на штатив фотоапарат та почав фотографувати зоряне небо. Його друг залишився в транспортному засобі. В цей час автомобіль під керуванням С. їхав тією ж смугою руху, де зупинився автомобіль Л., але зміг побачити його тільки з близької відстані. Хоча водій С. через декілька секунд після цього натиснув на гальма, уникнути зіткнення не вдалося. Внаслідок дорожньо-транспортної пригоди С. та пасажиру автомобіля Л. було заподіяно тяжких тілесних ушкоджень.

Кваліфікуйте діяння Л. і С. Хто є суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК? Чи зміниться рішення, якщо пасажиру автомобіля Л. було заподіяно середньої тяжкості тілесні ушкодження?

213. Д. їхав на своєму автомобілі разом із дружиною та донькою гірською дорогою. Для того, щоб приємно здивувати дружину, він вирішив зірвати для неї проліски. З цією метою Д. зупинив транспортний засіб на узбіччі, поставив автомобіль на ручне гальмо, сказав: «Я зараз!» і побіг вгору за квітами. Втім через деякий час автомобіль несподівано почав рухатися вниз і впав у обрив. Дружина та донька Д. не встигли вистрибнути з автомобіля і загинули внаслідок удару транспортного засобу об каміння.

Чи підлягає Д. кримінальній відповідальності? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що Д. достовірно знав про несправність ручного гальма? Як кваліфікувати діяння, якщо його дружині були заподіяні тяжкі, а донці середньої тяжкості тілесні ушкодження?

214. Г. їхала на своєму автомобілі по автошляху «Харків-Сімферополь». Перед перехрестям вказаного автошляху з другорядним автошляхом «Енергодар-Василівка-Бердянськ» Г. перелаштувалась на смугу руху для з'їзду вліво на вказану другорядну дорогу. Коли вона розпочала поворот ліворуч, то побачила на зустрічному для неї напрямку руху автошляху «Харків-Сімферополь» автомобіль під керуванням К., який прямував до Харкова. Після цього Г. різко збільшила швидкість, проте уникнути зіткнення з автомобілем під керуванням К. їй не вдалося. Внаслідок дорожньо-транспортної пригоди були спричинені тяжкі тілесні ушкодження пасажиру автомобіля під керуванням К., який перебував на передньому сидінні.

Дайте кримінально-правову оцінку діям Г. і К. Які правила встановлення причинного зв'язку як ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК України, при порушенні правил дорожнього руху з боку двох водіїв? При розв'язанні цих питань слід звернутись до постанови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 5 квітня 2018 р. у справі № 585/8/16, провадження № 51-2167км18.

215. С., перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, прийшов до свого друга К. і попросив у нього автомобіль, щоб поїхати до своєї знайомої дівчини. К. запитав у С., чи вживав той сьогодні алкоголь, на що С. запевнив його, що ні. Маючи в цьому сумніви, К. порадив С. викликати таксі, але все ж таки дав ключі від свого транспортного засобу «про всяк випадок».

Після цього С., не маючи посвідчення водія, поїхав до своєї знайомої дівчини. В процесі руху він перевищив допустиму в місті швидкість, не помітив пішохода, який рухався по правому краю в попутному напрямку і допустив на нього наїзд, який призвів до смерті. С. зупинився на місці дорожньо-транспортної пригоди, злякався того, що накоїв, після чого, не виходячи з автомобіля, вирішив скоріше поїхати і залишив місце події.

Вироком суду С. було визнано винним за ч. 1 ст. 135 КК та ч. 2 ст. 286 КК (порушення п. 1.5, підп. «а» п. 2.1., підп. «б» п. 2.3, підп. «а» п. 2.9., п. 12.3, п. 12.4 та п. 13.3 Правил дорожнього руху). У діях К. не було встановлено складу кримінального правопорушення.

Дайте обґрунтований висновок у справі. Чи вірно суд визначив зазначені порушення в діях С. при кваліфікації за ч. 2 ст. 286 КК? Чи є в даному разі керування автомобілем без посвідчення водія та в стані алкогольного сп'яніння такими порушеннями Правил дорожнього руху, які є ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК? Як це питання було вирішено в постанові Великої Палати Верховного Суду від 21 серпня 2019 р. у справі № 682/956/17, провадження № 13-31кс19.

216. Після святкування дня народження сина Р., перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, вирішив покататися по місту на мотоциклі, який було зареєстровано за його дружиною. В процесі руху він неодноразово перевищував швидкість, їхав на заборонені сигнали світлофора, «підрізав» інші транспортні засоби і майже не збив двох пішоходів. Через деякий час його було затримано співробітниками поліції.

Вирішіть питання про відповідальність Р. Як кваліфікувати дії Р., якщо б вони призвели до дорожньо-транспортної пригоди, в якій а) мотоцикл було повністю знищено або б) двом пішоходам було заподіяно середньої тяжкості тілесні ушкодження?

217. Водій автобусу П. перед виїздом транспортного засобу не перевіряв і не забезпечив його технічно справний стан, а саме – на автобусі не працювали ліхтарі заднього ходу. Під час руху заднім ходом вказаним транспортним засобом водій П. скоїв наїзд правою задньою частиною керованого ним автобусу на пішохода М., який знаходився позаду автобусу на майданчику автостанції, внаслідок чого М. було заподіяно середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність водія П. Порушення яких Правил дорожнього руху призвело до дорожньо-транспортної пригоди? Який алгоритм встановлення причинного зв'язку в даному випадку?

218. Л. разом зі своїм знайомим С. перебували в гаражі, де спільно вживали алкогольні напої. Через деякий час С. подзвонила дружина, яка повідомила, що їй терміново потрібна допомога, у зв'язку з чим С. попросив Л. дозволити йому взяти у нього автомобіль і поїхати до дружини. Л. усвідомлював, що С. знаходиться в стані алкогольного сп'яніння, проте добровільно передав останньому ключі від свого транспортного засобу. При цьому він вирішив поїхати з ним разом і сів на переднє пасажирське сидіння. С., керуючи належним Л. автомобілем, перевищив дозволену швидкість руху і допустив виїзд автомобіля за межі проїжджої частини вправо, де здійснив наїзд на пішоходів П. та К., заподіявши їм тяжкі тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність Л. та С. Чи є причинний зв'язок між діянням Л. і наслідками, що настали від діяння С.? Чи зміниться рішення, якщо внаслідок дорожньо-транспортної пригоди тяжких тілесних ушкоджень зазнав би тільки Л.?

219. Водій Х., керуючи технічно справним автомобілем, рухався автомобільною дорогою «Київ–Харків–Довжанський» із швидкістю 70 км/год. При об'їзді вибоїни на дорозі, стався занос автомобіля Х., втрата водієм керуваності з виїздом на смугу зустрічного руху, що призвело до зіткнення з автомобілем під керуванням З., внаслідок чого двоє пасажирів, що їхали в автомобілі водія Х., від отриманих тілесних ушкоджень загинули. Окрім того, пасажир автомобіля під керуванням З. отримав середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Виконроб Б., за яким був закріплений дорожньо-ремонтний пункт автомобільної дороги державного значення «Київ–Харків–Довжанський», стверджував, що він майже щодня здійснював об'їзд закріпленої за ним ділянки дороги, та ніякої вибоїни не було. На його думку вибоїна утворилась вранці, тому що стався великий перепад температур.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Чи є в діях водія Х. порушення правил безпеки дорожнього руху? Чи підлягає Б. кримінальній відповідальності?

220. К., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, самовільно сів у вантажний автомобіль водія З., який стояв біля будинку, і завів його. У цей час з будинку вибіг З. і, скочивши на підніжку, став просити К. вийти з автомобіля. Проте останній різко рушив з місця, від чого З. не втримався на підніжці й упав під колесо. Побачивши в дзеркало заднього виду, що потерпілий залишився лежати на проїжджій частині дороги, К. збільшив швидкість і залишив місце дорожньо-транспортної пригоди. Від отриманих тілесних ушкоджень З. помер.

Вирішіть питання про відповідальність К. Які ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК? Чи має значення для кваліфікації, від чого саме настала смерть З. – від удару при падінні чи від наїзду колесом?

221. Б. і П. на ґрунті любові до футболу познайомились з К. і увечері того ж дня поїхали до нього додому дивитися футбольний матч і вживати алкогольні напої. Після того, як К. заснув, вони викрали його ноутбук, телефон і ювелірні прикраси на загальну суму 70 тис. грн., після чого Б. взяв ключі від його автомобіля, за допомогою яких він разом із П. проник у відповідний транспортний засіб і в стані алкогольного сп'яніння вони поїхали на ньому до ресторану, де через деякий час були затримані співробітниками поліції.

Кваліфікуйте дії Б. і П. Чи зміниться кваліфікація, якщо П. був проти заволодіння автомобілем, що належав К., проте після того, як Б. відчинив транспортний засіб та завів двигун, він сів на пасажирське сидіння та також поїхав на цьому автомобілі разом із Б.?

222. Щ. вирішив заволодіти чужим автомобілем з метою обернути його на свою користь. З цією метою він розбив скло вікна водійської двері, проникнув в автомобіль, однак не зміг його завести. Після цього Щ. почав руками штовхати транспортний засіб по вулиці, де незабаром був помічений і затриманий співробітниками поліції. Суд визнав Щ. винним у незакінченому замаху на незаконне заволодіння транспортним засобом.

Чи вірне рішення суду? З якого моменту кримінальне правопорушення вважається закінченим? Чи має значення відстань, на яку було переміщено автомобіль? Яким способом може бути вчинене незаконне заволодіння транспортним засобом?

223. Б., перебуваючи в приятельських відносинах з А., вирішив незаконно заволодіти його мопедом з робочим об'ємом двигуна 49 куб. см. вартістю 50 тис. грн. з метою обернути його на свою користь. Зловживаючи довірою А., Б. попросив дати покататися на мопеді. Той дозволив це зробити, після чого Б. уїхав на транспортному засобі й згодом продав його.

Кваліфікуйте дії Б. Які способи незаконного заволодіння транспортним засобом? Що є предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК? Чи зміниться кваліфікація, якщо Б. заволодів би скутером з електродвигуном, потужністю 1200 Вт? При розв'язання цих питань слід звернутися до постанови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 1 березня 2018 р. у справі № 278/3362/15-к, провадження № 51-877км18.

224. М., використовуючи дружні стосунки з К. та зловживаючи його довірою, попросив у нього мотоцикл вартістю 80 тис. грн. начебто для поїздки до магазину за продуктами, на що той погодився. Після цього М. поїхав на мотоциклі до свого гаражу, де залишив його, а згодом продав. К. він сказав, що мотоцикл угнали. М. було засуджено за шахрайство, що спричинило значну шкоду потерпілому (ч. 2 ст. 190 КК).

Чи вірне рішення суду? Чим відрізняється незаконне заволодіння транспортним засобом від шахрайства? Чи має значення мета вчинення злочину, передбаченого ст. 289 КК? При розв'язанні цих питань слід

звернутися до постанови Верховного Суду України від 21.01.2016 р. у справі № 5-365к15.

225. Т. таємно заволодів автомобілем вартістю 200 тис. грн. з метою покататися, після чого приїхав до річки і, щоб приховати вчинене кримінальне правопорушення, облив бензином транспортний засіб і підпалив його, внаслідок чого автомобіль було знищено.

Кваліфікуйте дії Т. Чи має значення мета незаконного заволодіння транспортним засобом для кваліфікації? Чи зміниться рішення, якщо вартість транспортного засобу складатиме 700 тис. грн.?

226. М. таємно заволодів чужим автомобілем з метою покататися. Коли стало закінчуватися пальне, він заїхав у свій гараж, взяв там каністру з бензином, яку поклав на заднє сидіння транспортного засобу, та поїхав до свого знайомого Л. для того, щоб покататися з ним разом. Л. взяв з собою алкогольні напої, які вони удвох вживали в поїзді. Через деякий час М. побачив, що Л. заснув на пасажирському сидінні, і зупинив автомобіль, після чого вийшов з нього, щоб покурити. Іскра від сигарети потрапила на каністру з бензином, внаслідок чого сталося займання транспортного засобу, який в результаті було знищено, а Л. заподіяно опіки II ступеня 40% поверхні тіла.

Дайте кримінально-правову оцінку діям М. Чи підлягає кримінальній відповідальності Л. і чи впливає на це питання усвідомлення ним того факту, що відповідний транспортний засіб є чужим для М.?

227. Л. і В. після вживання спиртних напоїв незаконно заволоділи чужим автомобілем, на якому протягом сорока хвилин каталися. Після цього вони поставили транспортний засіб на те місце, звідки його взяли, вирішивши ще раз покататися за кілька годин. У домовлений час вони знову заволоділи цим же транспортним засобом, але в процесі другої поїздки були затримані.

Кваліфікуйте дії Л. та В. Чим відрізняється продовжуване незаконне заволодіння транспортним засобом від повторного? Яке кримінально-правове значення має в цьому випадку стан сп'яніння?

228. Б. і К. на законних підставах перебували на охоронюваній території Центру механізації заводу «Донхімкомбінат», де К. працював слюсарем-ремонтником. Побачивши на території автомобіль, вони вирішили незаконно ним заволодіти з метою доїхати до своєї приятельки. Після досягнутої домовленості Б. залишив територію Центру механізації, а К. проник в автомобіль, запустив двигун ключами, які знайшов у салоні транспортного засобу, та виїхав через прохідну на вулицю, де на нього чекав Б. Разом вони поїхали в обраному напрямку.

Суд кваліфікував дії Б. і К. за ч. 2 ст. 289 КК як незаконне заволодіння транспортним засобом, вчинене за попередньою змовою групою осіб, із проникненням у сховище.

Чи вірне рішення суду? Як слід кваліфікувати дії Б. і К. у випадку, коли транспортний засіб був би затриманий охороною на прохідній? Коли незаконне заволодіння транспортним засобом, вчинене з проникненням в приміщення або інше сховище, є закінченим кримінальним правопорушенням?

229. Л. і Р. домовилися вбити таксиста й незаконно заволодіти його транспортним засобом. Для цього вони сіли в автомобіль таксі й попросили водія П. відвезти їх у вказане місце. Після того, як П. зупинився, Л., який сидів біля нього, діючи за заздалегідь складеним планом, почав наносити йому удари, а Р., перебуваючи на задньому сидінні автомобіля, накинув на шию П. шнур і почав його затягувати. В результаті зазначених дій П. було заподіяно смерть. Після цього Л. і Р. незаконно заволоділи транспортним засобом.

Кваліфікуйте дії Л. та Р. Чи впливає в цьому разі на кваліфікацію мета, яка ставилася при незаконному заволодінні транспортним засобом? Яким способом можна вчинити кримінальне правопорушення, передбачене ст. 289 КК?

230. А. незаконно заволодів мопедом і його було засуджено за ч. 3 ст. 185 КК. Своє рішення суд вмотивував тим, що викрадений транспортний засіб був розукомплектований, а саме без переднього колеса та кришки циліндра, а тому винною особою фактично було викрадено запчастини, а не сам транспортний засіб, експлуатація якого за наявності одного колеса була неможливою.

Чи вірне рішення суду? Який предмет кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК? Чи впливає на це здатність транспортного засобу до самостійного пересування на момент вчинення кримінального правопорушення? При розв'язанні цих питань слід враховувати постанови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 20 червня 2019 р. у справі № 751/11193/16, провадження № 51-268км19 та від 03 липня 2019 р. у справі № 175/293/18, провадження № 51-10024км18.

231. А. і В. вступили у злочинну змову з Т. щодо незаконного заволодіння автомобілем, який, як їм стало відомо, щойно купив Ч. Згідно попередньої домовленості Т. шляхом обману заманив потерпілого у лісовий масив, де його чекали А. і В. Разом вони застосували до Ч. фізичне насильство: А. і В. нанесли численні удари по тілу потерпілого, утрюх вони зв'язали мотузкою його руки й ноги, прив'язали до дерева та заклеїли клейкою стрічкою рот, що позбавило Ч. можливості самостійно пересуватися і вільно дихати. Залишивши потерпілого у прив'язаному до дерева стані, вони незаконно заволоділи належним Ч. транспортним засобом.

Як кваліфікувати діяння А., В. і Т.? Чи зміниться кваліфікація, якщо а) після вказаних насильницьких дій з'ясується, що ніякого автомобіля Ч. не купляв або б) при спробі запуску двигуна автомобіля спрацювала сигналізація, через що А., В. і Т. не змогли ним заволодіти?

232. Р. приїхав за покупками на ринок на своєму автомобілі. Зробивши покупки, він ужив алкогольні напої. Перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, Р. підійшов до чужого автомобіля, прийнявши його за свій, і спробував відкрити його своїми ключами, після чого був затриманий. На досудовому слідстві дії Р. були кваліфіковані як замах на незаконне заволодіння транспортним засобом.

Чи вірне рішення суду? Як кваліфікувати діяння Р., якщо б вказаний автомобіль був би не зачинений і Р. було б затримано при спробі запуску двигуна? З якого моменту кримінальне правопорушення, передбачене ст. 289 КК, вважається закінченим?

233. К. незаконно заволодів чужим автомобілем та розібрав його на запчастини. Отримані від їх реалізації кошти він використав на лікування дитини. Через деякий час після цього він разом зі своїм знайомим В., перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, вирішили покататися на якомунбудь транспортному засобі. З цією метою К. і В. смикали за дверні ручки автомобілі, вздовж яких вони проходили по вулиці. Через півгодини таких спроб К. знайшов незачинений автомобіль, в який він разом із В. проник. За допомогою з'єднання електричних дротів замка запалювання К. намагався запустити двигун, проте був затриманий разом із В. співробітниками поліції.

Кваліфікуйте дії К. і В. Чим відрізняється повторне незаконне заволодіння транспортним засобом від продовжуваного? Коли кримінальне правопорушення, передбачене ст. 289 КК, вважається закінченим?

234. І. та Ш. вирішили заволодіти чужим автомобілем для поїздки в м. Куп'янськ. З цією метою вони зупинили на трасі незнайомого Т. і попросили підвезти їх до заправки. Через деякий час Ш. попросив зупинитись, а І., як вони й домовлялися, напав на водія, наніс йому ножове поранення шиї, заподіявши середньої тяжкості тілесне ушкодження, і виштовхнув його з автомобіля, після чого І. та Ш. поїхали далі. Під час руху вони за сонцезахисним козирком виявили гроші у сумі 5 тис. доларів США, а в бардачку пістолет «Форт-17», які вони привласнили.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Як кваліфікувати дії І. та Ш., якщо б вони а) вирішили залишили гроші й пістолет в автомобілі або б) забули їх взяти після поїздки на ньому? Чи змінилася б кваліфікація, якщо б дії І. та Ш. були вчинені з метою обернути транспортний засіб на свою користь.

235. Г., знаходячись у будинку свого товариша Ш., після спільного вживання алкогольних напоїв скористався тим, що власник транспортного засобу відпочиває, і взяв у будинку ключі від гаража та автомобіля, за допомогою яких відчинив двері гаража, проник в середину та незаконно заволодів автомобілем, що належить Ш. Під час руху Г. не впорався з керуванням транспортним засобом та допустив наїзд на пішохода, який помер від отриманих тілесних ушкоджень. При цьому Г. з місця дорожньо-транспортної пригоди втік, залишивши автомобіль.

Слідством було встановлено, що Г. раніше був засуджений за незаконне заволодіння транспортним засобом, відбув основне покарання, але не відбув додаткове покарання у виді позбавлення права керування транспортними засобами.

Вирішіть питання про відповідальність Г. Порушення яких правил руху або експлуатації транспорту призвело до дорожньо-транспортної пригоди? Чи змінилася б кримінально-правова оцінка вчиненого у разі, якщо Ш. надав би дозвіл Г. на керування автомобілем?

236. А. залишив автомобіль на автомийці та передав менеджеру Б. ключі від нього. Через певний проміжок часу А., перебуваючи у кав'ярні, помітив, як його автомобіль проїхав повз нього. А. відразу ж поїхав до автомийки, де йому повернули автомобіль та ключі, а звинувачення щодо пересування на його автомобілі відхилили. Згодом поліція встановила, що по місту рухався саме автомобіль А., а за кермом був менеджер автомийки Б.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Хто є суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК, та який транспортний засіб є чужим? Чим відрізняється незаконне заволодіння транспортним засобом від самоправства?

237. Громадяни Л. та Р. помітили, як водій автомобіля Т. не зачинив його й пішов у напрямку магазину. Вони вирішили заволодіти транспортним засобом. Після проникнення в нього вони шляхом штовхання відкотили автомобіль до гаражу Л., який знаходився неподалік. Р. забрав собі колеса, магнітолу та сидіння від автомобіля, а Л. вирішив перебити номер кузова та продати його. Під час спроби реалізувати кузов автомобіля Л. було затримано. Через те, що у ході слідчих дій було виявлено лише окремі запчастини автомобіля, слідчий кваліфікував дії Л. та Р. за ч. 1 ст. 194 КК, розмір заподіяної шкоди становив 180 тис. грн.

Чи правильна кваліфікація дій Л. та Р.? Чим відрізняється предмет кримінального правопорушення, передбаченого ст. 194 КК, від предмета кримінального правопорушення, передбаченого ст. 289 КК? Чи впливає на кваліфікацію мета, з якою незаконно заволодівають транспортним засобом?

238. О., йдучи до себе додому, на перехресті вулиць зустрів раніше невідомого йому чоловіка, який котив по вулиці мопед без реєстраційного номеру. Чоловік запропонував О. придбати в нього цей мопед за 900 грн. Цього ж дня О. відкотив мопед до свого гаражу, а наступного дня змінив номер кузова (рами) мопеду шляхом нанесення ударним способом за допомогою молотка додаткових цифр «7» та «4».

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Чи є мопед предметом кримінальних правопорушень, передбачених ст. 289 та ст. 290 КК? Охарактеризуйте об'єктивні ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ст. 290 КК.

239. А., перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, переходив в темну пору доби проїзну частину дороги у непередбаченому для цього місці, після чого через втому вирішив лягти на смугу, призначену для руху транспорту, щоб відпочити. В цей час по дорозі рухався автомобіль, водій якого Д. не зміг своєчасно виявити небезпеку, а коли виявив, то був змушений для уникнення наїзду на А. змінити напрямок свого руху ліворуч та виїхати на смугу зустрічного руху, що призвело до його зіткнення з іншим автомобілем під керуванням С. Внаслідок дорожньо-транспортної пригоди водієві Д. та пасажиру автомобіля під керуванням С. було заподіяно смерть, а водієві С. було заподіяно тяжкі тілесні ушкодження.

Дайте кримінально-правову оцінку вчиненому. Чи може підлягати кримінальній відповідальності за порушення Правил дорожнього руху пішоход? Як вирішується питання про кримінальну відповідальність за наявності вини в дорожньо-транспортній пригоді і пішохода, і водія. При розв'язанні завдання слід звернутися до постанови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 12 червня 2019 р. у справі № 450/1523/14-к, провадження № 51-2361к18.

Тема 14. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності

Додаткова література

Про судову практику у справах про хуліганство : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 груд. 2006 р. №10 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973–2011) : станом на 26 вересня 2011 р. / упоряд. : Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. – Х. : Право, 2011. – С. 356–361.

Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2004 р. № 2 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-04>

Розгляд судами кримінальних справ про хуліганство : узагальнення, підготовлене суддею Верховного Суду України Ю. М. Кармазіним та науковим консультантом управління вивчення та узагальнення судової практики О. Г. Литвишко // [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/B0DCABFE5CB7F216C2257B7C0042F42D](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/B0DCABFE5CB7F216C2257B7C0042F42D)

Бандурка І. О. Злочини проти моральності у сфері статевих стосунків. – Х. : Золота миля, 2012. – 224 с.

Горбачевський В. Я., Калашнік В. О., Казміренко Л. І. Хуліганство як злочин проти громадського порядку: психологічні аспекти : наук.-практ. посіб. / за ред. О. В. Негодченка. – Дніпропетровськ. : ДДУВС, 2009. – 136 с.

Івахненко О. А. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння: хуліганські злочини та склади злочинів. – Х. : Право, 2016. – 184 с.

Калмиков Д. О., Данилевський А. О. Кримінальна та адміністративна

відповідальність за жорстоке поводження з тваринами. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. – 616 с.

Каткова Т. Г. Правова охорона культурної спадщини в Україні. – Х. : Право, 2008. – 216 с.

Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності. – К. : ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2012. – 908 с.

Кузнецов В. В., Бабаніна В. В., Кузнецова Л. О. Кримінальна відповідальність за хуліганство: національний та зарубіжний досвід. – К. : НВП "ІНТЕРСЕРВІС", 2013. – 268 с.

Ландіна А. В. Охорона моральності за кримінальним кодексом України. – К. : Юрид. думка, 2013. – 204 с.

Налуцишин В. В. Кримінальна відповідальність за хуліганство (ст. 296 КК України). – Х. : Харків юрид., 2009. – 252 с.

Савченко А. В., Репецький С. П. Суспільна моральність як об'єкт злочинних посягань. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2012. – 280 с.

Топольськова І. О. Боротьба із втягненням неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність. – Луганськ : РВВ ЛАВС, 2003. – 192 с.

Завдання

240. Після футбольного матчу, в якому команда «А» зазнала розгромної поразки, група вболівальників цієї команди чисельністю близько 200 осіб вирішила помститися уболівальникам команди-суперниці. Вони улаштували ходу від стадіону до центру міста і дорогою нападали на людей із символікою команди-суперниці, заподіюючи їм побої і різного ступеня тяжкості тілесні ушкодження. Крім того вони розбили вікна у чотирьох автомобілях, на яких також була символіка суперників, а один такий автомобіль перекинули.

Поліцією було затримано 15 осіб із числа вболівальників команди «А», з яких: 1) А. був керівником фанатського руху команди «А», скеровував усю групу вболівальників, об'єднував їх і вів за собою; 2) Б. і В. побили одного з уболівальників команди-суперниці, заподіявши йому тяжкі тілесні ушкодження; 3) Г. розбив вікна в автомобілі; 4) Д., Е., Є. і Ж. разом перекинули інший автомобіль; 5) З. ударив кулаком в обличчя поліцейського, який здійснював охорону громадського порядку; 6) І. організовував скандування непристойних гасел з погрозами на адресу вболівальників команди-суперниці; 7) Ж., З., К, Л., М., Н. і О., разом з усіма іншими затриманими, брали участь у скандуванні цих гасел, запалювали фальшфєєри і показували непристойні жести перехожим і поліцейським, що їх затримували.

У чому відмінність групового порушення громадського порядку, масових заворушень і хуліганства, вчиненого групою осіб? У яких випадках ці кримінальні правопорушення кваліфікуються за сукупністю з іншими? Як слід кваліфікувати діяння А., Б., В., Г., Д., Е., Є., Ж., З., І., К, Л., М., Н. і О.?

241. Протестуючи проти політики влади, група мешканців одного з міст під керівництвом А. у передбаченому законом порядку вийшли на безстроковий і безперервний мітинг на центральний майдан цього міста.

Кількість протестуючих періодично змінювалася в межах від 100 (уночі) до 2000 (удень) осіб. Для забезпечення проведення мітингу вони під керівництвом А., Б., В. і Г. встановили на майдані намети, польову кухню, сцену, агітаційні столи та інші об'єкти, які перекрили проїзд транспорту і рух пішоходів на цьому майдані та прилеглих до нього вулицях.

Інша група мешканців цього міста, які підтримували політику влади, висунули мітингувальникам вимоги звільнити транспортні комунікації для вільного проїзду і проходу. Оскільки останні відмовилися виконати ці вимоги, пізно увечері група прибічників влади з 12 осіб (Д., Е., Є., Ж., З., І., К., Л., М., Н., О., П.), озброївшись металевими палицями, балонами зі сльозогінним газом і травматичними пістолетами, під керівництвом Д. напали на протестувальників знесли їхні намети, поламали сцену і розігнали тих, хто ночував у наметах. На ранок майдан і прилеглі до нього вулиці знову були доступні для вільного проїзду транспорту і проходу пішоходів.

У чому відмінність групового порушення громадського порядку, масових заворушень і хуліганства, вчиненого групою осіб? У яких випадках ці кримінальні правопорушення кваліфікуються за сукупністю з іншими? Як слід кваліфікувати діяння А., Б., В., Г., Д., Е., Є., Ж., З., І., К, Л., М., Н., О. і П.?

242. 13-річний А., 15-річний Б. і 17-річний В. після опівночі вживали наркотичні засоби в безлюдному міському парку. Знаходячись під дією цих засобів, вони почали трошити майно і обладнання парку, зокрема кидали камені у плафони ліхтарів та вітрини павільйонів і порозбивали їх; перекинули декілька декоративних паркових споруд; витоптали клумбу і поламали декоративні дерева; учинили непристойні написи та малюнки на стінах та ін. Після цього А., Б. і В. з парку зникли і їх було затримано лише через декілька днів на підставі аналізу записів відеокамер спостереження.

У чому відмінність хуліганства від групового порушення громадського порядку? В яких випадках вимагається додаткова кваліфікація діянь осіб, що вчиняють названі кримінальні правопорушення, за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями? Відмежуйте хуліганство від інших кримінальних правопорушень, проаналізувавши Постанову ВСУ від 4.10.2012 р. у справі № 5-17кп12 // Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/27362835>; Постанову ВСУ від 5 лютого 2015 року у справі № 5-41кп14 // Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42862032> та Постанову ККС ВС від 19.04.2018 по справі № 209/1242/13-к // Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73627860>. Кваліфікуйте діяння А., Б. і В.

243. Група співробітників однієї з установ улаштували у неділю пікнік в безлюдному місці на березі озера. У цей час до них підійшли А. і Б., які почали безпричинно чіплятися до відпочиваючих, висловлювати сороміцькі жарти стосовно присутніх жінок, задиратися до чоловіків і т.д. Коли один із відпочиваючих попросив А. і Б. полишити їх у спокої, А. ударив його кулаком в обличчя. У цей час Б. підбіг до казана, в якому варилася юшка, ударом ноги

перекинув його і підібравши сокиру, що лежала поруч, пригрозив убити кожного, хто підійде до нього чи до А. Спільними зусиллями відпочиваючим удалося затримати А. і Б., зв'язати їх і передати поліції, але в процесі затримання одному із відпочиваючих Б. наніс удар сокирою, заподіявши середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Відмежуйте кримінальні правопорушення проти громадського порядку від кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. Які діяння кваліфікуються за сукупністю кримінальних правопорушень? Вивчіть Ухвалу колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 3 лютого 2004 р. // Вісник Верховного Суду України. 2004. – № 8. – С. 20 та Ухвалу колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 5 травня 2005 р. // Судова практика Верховного Суду України у кримінальних справах: Офіц. вид. / Верх. Суд України. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2007. – С. 298-300. Кваліфікуйте діяння А. і Б.

244. А. повечеряв у ресторані, але відмовився розраховуватися за цю вечерю. Коли офіціанти Б. і В. почали вимагати від нього оплату, запропонували, якщо в нього немає грошей, залишити у заставу якусь річ і потім розраховатися, А. почав демонстративно бити посуд, заскочив на стіл і почав перестрибувати зі столу на стіл, збиваючи при цьому тарілки зі стравами інших відвідувачів, став голосно лаятися на адресу офіціантів і відвідувачів. Коли офіціант Б. спільно з поліцейським Г., який у позаробочий час вечеряв у цьому ж ресторані, намагалися угамувати А., він наніс Б. удар ногою в обличчя, заподіявши середньої тяжкості тілесне ушкодження, а Г. – удар підібраним зі столу ножом в око, вибивши його.

Як кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності співвідносяться з кримінальними правопорушеннями проти життя і здоров'я особи? В яких випадках вимагається їх кваліфікація за сукупністю? Вивчіть Ухвалу колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 13 травня 2014 р. // КС. – 2014. – Вип. 2. – С. 77-79. Кваліфікуйте діяння А.

245. Мисливець А. повертався увечері з полювання п'яний, але без здобичі, через що сильно переживав. Коли він уже йшов вулицею свого села, то вирішив «уполювати» хоча б щось. Помітивши, що на подвір'ї його сусідки Б. пасуться гуси, А. здійснив у них чотири постріли, убивши двох і поранивши ще одного птаха. Б., почувши постріли, вискочила з хати і почала сваритися на А., у відповідь на що він вилаяв її, пригрозився і її вбити, для підтвердження серйозності погрози здійснив два постріли з рушниці в повітря. На цей шум повиходили й інші сусіди, які викликали поліцію і А. був затриманий.

Як впливає використання зброї при вчиненні кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності на їх кваліфікацію? Вивчіть ухвалу колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 18 квітня 2002 р. // Рішення Верховного Суду України: Щорічник. –

2003. – К., 2004. – С. 136-137 та Ухвалу колегії суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціального суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 9 липня 2013 р. // КС. – 2013. – Вип. 3. – С. 107-110. Кваліфікуйте діяння А. Чи змінилася б кваліфікація діяння А., якщо Б. знаходилася з ним в особистих неприязних стосунках?

246. Пара закоханих А. і Б. гуляли в міському парку і захотіли вступити в статеві зносини. Вибравши, як вони вважали, непомітне місце, А. і Б. вступили в статеві зносини природнім і неприроднім способом. Однак їхні дії помітили малолітні діти, які гралися на гральному майданчику, почали проявляти інтерес до того, що відбувається, голосно обговорювати це між собою. Звернувши увагу на реакцію дітей, статеві зносини А. і Б. помітили й батьки цих дітей, які відпочивали на лавках поодаль. Вони почали голосно висловлювати своє невдоволення поведінкою А. і Б., докоряти їх, ображати їх непристойними словами. Зрештою, усіх дітей з майданчика батьки забрали і розійшлися по парку. З іншої сторони, статеві зносини А. і Б. помітив В., який зробив їх відеозапис на мобільний телефон і наступного дня поширив цей запис у месенджері серед своїх друзів.

Що є об'єктом діянь, учинених А., Б. і В.? Що є предметом діяння, учиненого В.? Кваліфікуйте діяння А., Б. і В.

247. Під час поховання А. його родичі поклали до могили велику кількість золотих виробів, загальною вартістю близько 50000 гривень. Б., який був присутній на похороні, помітив це і через три дні уночі розкопав могилу А. й заволодів указаними цінностями.

Що є об'єктом і предметом діяння, учиненого Б.? У чому відмінність наруги над могилою у формі незаконного заволодіння предметами, що знаходяться на (в) могилі, і кримінальних правопорушень проти власності? Кваліфікуйте діяння Б.

248. У приміщенні одного з науково-дослідних інститутів у 1975 році до 30-річчя Перемоги над нацизмом було встановлено бронзову меморіальну дошку на честь співробітників цього інституту, які загинули в тій війні. Восени 2019 року співробітники цього інституту А. і Б., залишившись після закінчення робочого дня, таємно демонтували згадану дошку, розрізали її на частини і наступного дня здали її частини до пункту прийому металобрухту.

Що об'єктом і предметом діяння, вчиненого А. і Б.? Кваліфікуйте діяння А. і Б. Чи потрібна додаткова кваліфікація діянь А. і Б. за ст. 213 КК України?

249. Солдат Збройних Сил України А. загинув, захищаючи Батьківщину, під час проведення Операції об'єднаних сил у Донецькій області і був похований у рідному селищі. Його односелець Б., який дотримувався проросійських поглядів на цю війну, уночі розкидав вінки на могилі А., поламав встановлений хрест, розірвав прикріплені до нього Державний прапор України і прапор Збройних Сил України, вчинив на могилі образливі написи.

Що є об'єктом і предметом діяння, вчиненого Б.? Кваліфікуйте діяння Б. Чи потрібна додаткова кваліфікація його діянь за статтями, що передбачають відповідальність за кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян?

250. Від свого діда А. чув багато розповідей про запеклі бої, які відбувалися біля їхнього села під час Другої світової війни, і про місця поховання загиблих солдатів Червоної Армії та Вермахту. Купивши металошукач та підготувавши інший інструмент, А. продовж літніх канікул проводив розкопки у місцях, про які розказував дід. Він, дійсно, знайшов декілька поховань солдатів обох армій, з яких забрав собі до колекції і частково продав іншим колекціонерам бляхи ременів, гудзики, нагороди, елементи зброї та особистих речей загиблих, а також декілька придатних до вибуху гранат. Кістки скелетів загиблих солдатів А. викинув у яр.

Що є об'єктом і предметом діяння, вчиненого А.? Кваліфікуйте діяння А. Чи підлягають діяння А. кваліфікації за сукупністю зі статтями, що передбачають відповідальність за кримінальні правопорушення проти власності та громадської безпеки?

251. Кішка, яка жила в родині А., народила чотирьох кошенят. Наступного дня після їх народження А. віддав новонароджених кошенят своєму сусідові Б. для згодовування собаці. Б. разом з малолітнім сином, якого він змалечку привчав «бути справжнім мужиком», кинули ще живих кошенят у вольєр до собаки, який жорстоко розірвав і з'їв їх.

Кваліфікуйте діяння А. і Б. Якими є кваліфікуючі ознаки діяння Б. і як їх наявність впливає на кваліфікацію діяння А.?

252. Малолітній А. на канікулах прийшов на роботу до свого дідуся Б., який працював на деревообробному підприємстві. Коли А. гуляв у дворі підприємства, на нього напали два дворових собаки, що постійно там жили. Вони покусали і сильно злякали А., який увесь в сльозах прибіг до Б. і поскаржився йому. Бажаючи помститися за онука, Б. залишив його у приміщенні, а сам, схопивши лопату, вискочив на подвір'я і цією лопатою убив обох собак. А. спостерігав за тим, що відбувається у вікно.

Кваліфікуйте діяння Б. Чи впливає на кваліфікацію його діяння усвідомлення ним того, що онук спостерігав за його діянням? Чи змінилася б кваліфікація діяння Б., якби він убив собак під час, коли вони напали на А.?

253. А. періодично відвідував порнографічні сайти у мережі Інтернет, переглядав на них відеозаписи і надсилав своїм друзям Б. і В. через месенджери посилання на ті з них, які йому сподобалися. Б. переглядав ці записи зі своїм неповнолітнім братом Г., про якого А. не знав.

Які твори, зображення або інші предмети порнографічного характеру можуть бути предметом кримінального правопорушення проти моральності?

Які форми вчинення об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення? Якими є кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення? Кваліфікуйте описані в умові діяння.

254. А., маючи потребу в грошах, зареєструвалася на одному з сайтів в Інтернеті, через який у режимі он-лайн на вебкамеру демонструвала замовникам сцени порнографічного характеру з власною участю. За це вона отримувала плату на свій банківський рахунок від глядачів, які знаходилися за межами України. Через два місяці А. розповіла своїй однокурсниці Б. про цей спосіб заробітку і Б. запропонувала їй долучитися. Далі А. і Б. почали зніматися в сценах порнографічного характеру разом.

Які твори, зображення або інші предмети порнографічного характеру можуть бути предметом кримінального правопорушення проти моральності? Які форми вчинення об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення? Якими є кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення? Кваліфікуйте описані в умові діяння.

255. У належній йому трикімнатній квартирі А. відкрив приватний масажний салон, в якому у якості масажисток працювали Б., В., Г. і Д., при чому Д. була неповнолітньою, про що А. достеменно знав. У салоні Б., В., Г. і Д. дійсно надавалися послуги з масажу, але вони виступали лише прикриттям для вступу за плату у статеві зносини з клієнтами. Інформація про це поширилася серед зацікавлених осіб і до відкритого А. масажного салону чоловіки переважно зверталися лише для вступу за плату у статеві зносини зі співробітницями. А. здійснював контроль за цим і отримував певну частину винагороди від клієнтів.

Кваліфікуйте діяння А., Б., В., Г. і Д. Чи змінилася б кваліфікація діяння А., якщо б він не знав про неповноліття Д.? Як вирішується питання про відповідальність клієнтів масажного салону?

256. А., який був власником і водночас адміністратором нічного клубу, дав оголошення у місцеві газети про набір танцівниць до цього клубу. Дівчатам, які зверталися за цим оголошенням, він відверто говорив, що насправді йдеться про роботу в якості проституток, на що частина з них погоджувалася. У результаті Б., В., Г., Д. і Є. досягли з А. домовленості про роботу проститутками, при чому Є. була неповнолітньою, про що А. не знав. А., разом зі своїми помічниками Ж. і З., забезпечував дівчат проживанням на орендованих квартирах, забезпечував клієнтами, забезпечував їх охорону, а також прикривав від правоохоронних органів. За це А. отримував від проституток частину їхнього доходу, з якої виплачував також винагороду Ж. і З.

Кваліфікуйте діяння А., Ж. і З. Чи змінилась б кваліфікація, якщо б вони знали про те, що Є. – неповнолітня? Чи змінилася б кваліфікація, як би А. примушував дівчат займатися проституцією?

257. Десятикласник А., який уже декілька років споживав наркотичні засоби і збував їх іншим особам через так звані «закладки», переконав у «крутості» споживання наркотиків і можливості ще й підзаробити на цьому своїх однокласників Б. і В. Вони взялися утрюх збувати наркотичні засоби через закладки, окрім того Б. і В. стали також і вживати їх.

Яким є об'єкт і хто є потерпілими від діяння, вчиненого А.? Кваліфікуйте діяння А., Б. і В. Як змінилася б кваліфікація, якби А. був повнолітнім?

258. Сім'я А. належала до однієї з націй, яка має давні й славні традиції виноробства. Вино в сім'ї вироблялося постійно і споживалося щодня, при цьому потроху наливали і малолітнім дітям, починаючи з 7-8 років. Під час святкування 15-річчя доньки А. запрошених на день народження її однокласників також почастивали домашнім вином. Залишившись без догляду дорослих, три однокласниці А. (Б., В. і Г.) сп'яніли і вийшовши на вулицю серед ночі голосно співали непристойних пісень, голосно сміялися і непристойно лаялися, чим розбудили багатьох мешканців сусідніх будинків, які й викликали поліцію.

Кваліфікуйте діяння батьків А., а також Б., В. і Г. Відмежуйте дрібне хуліганство від кримінально-караного хуліганства. Вивчіть Ухвалу колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 11 березня 2010 р. // ВВСУ. – 2010. – № 12. – С. 9-10.

259. А. була одинокою матір'ю трьох дітей: 12-річної старшої доньки, 8-річного сина і 1-річної молодшої доньки. Вона ніде не працювала, діти не навчалися і всі разом вони проживали у підвалі покинутого будинку біля залізничного вокзалу. Для того, щоб мати кошти на проживання, а змусила старшу доньку займатися проституцією на вокзалі, сина – схилила до вчинення дрібних крадіжок у пасажирів, а сама з молодшою донькою на руках жебракувала на вокзалі й у вагонах потягів.

Кваліфікуйте діяння А. Чи змінилася кваліфікація А., якщо б вона застосовувала фізичний чи психічний примус до дітей? У яких випадках діяння А. додатково потребувало б кваліфікації за іншими статтями КК?

Тема 15. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

Додаткова література

Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори [Текст] : Закон України в ред. Закону № 530-V від 22.12.2006 // Відом. Верхов. Ради України. – 2007. - № 10. – Ст. 89.

Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів [Текст] : Постанова

Пленуму Верховного Суду України № 4 від 26 квітня 2002 р. із змін. і допов. згідно з ППВСУ № 16 від 18.12.2009 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з кримінальних справ (1973-2011) / упоряд.: Ю. М. Грошевий, О. В. Капліна, В. І. Тютюгін. – Х.: Право, 2011. – С. 156-168.

Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : Постанова КМУ від 6 травня 2000 р. № 770 (із змінами) // Офіц. вісн. України. – 2000. – 26 трав. (№ 19).

Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу (із змінами) : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 1 серпня 2000 р. № 188 // Офіц. вісн. України. – 2000. – 8 верес. (№ 34).

Данилевська, Ю. О. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення: проблеми кримінально-правової кваліфікації [Текст] : практ. посіб. / Ю. О. Данилевська, Д. В. Каменський ; М-во внутр. справ України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. – 286, (1) с.: табл.

Доброрез І.О. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення: навчально-метод. посібник. – Сімферополь, 2012. – 92 с.

Лемешко, О. М. Кримінально-правова оцінка легалізації наркодоходів [Текст] / О. М. Лемешко. – Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2004. – 121 с.

Литвак О.М., Однолько І.В. Запобігання наркозлочинності неповнолітніх в Україні кримінально-правовими заходами. – Дніпропетровськ: Вид-во ЛДУВС, 2012. – 268 с.

Мирошніченко, Н. А. Кримінально-правова боротьба з розповсюдженням наркоманії [Текст] / Н. А. Мирошніченко, О. В. Козаченко. – Одеса, 2005. – 160 с.

Музика, А. А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних речовин [Текст] / А. А. Музика ; МВС України, Нац. Акад. внутр. справ України. – К. : Логос, 1998. – 324 с.

Музика, А. А. Покарання за незаконний обіг наркотичних засобів [Текст] / А. А. Музика, О. П. Горох ; Нац. ун-т «Києво-Могил. акад.», Київ. регіон. центр Акад. прав. наук України, Держ. наук.-дослід. ін-т митної справи. – Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ун-ту упр. та права, 2010. – 255 с.: табл.

Наден О.В. Спеціальні види звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. – Х.: Право, 2003. – 224 с.

Організований наркобізнес [Текст] / В. І. Борисов, Ю. В. Баулін, Л. В. Дорош, О. М. Лемешко, О. І. Перепелиця. – Х. : Право, 2005. – 255 с.

Фесенко, Є. В. Злочини проти здоров'я населення та система заходів з його охорони [Текст] / Є. В. Фесенко. – К. : Атіка, 2004. – 280 с.

Завдання

260. Громадянин України С. домовився з громадянином Російської Федерації К. про придбання останнім 200 грамів канабісу. С. запропонував своєму знайомому Х. здійснити доставку за грошову винагороду до Росії пакунку, в якому серед інших речей був прихований канабіс. Під час проходження митного контролю у Х. було виявлено цей наркотик.

Вирішіть питання про відповідальність С., К. та Х. Як слід кваліфікувати дії С., К. та Х. за умови, що Х. пообіцяв С. доставити в Росію для Х. 200 грамів канабісу, але в останню мить передумав та вирішив залишити канабіс у себе для власного споживання? До яких видів належать кримінальні правопорушення, вчинені С., К. та Х.?

261. А. таємно вночі проник до будинку свого знайомого та викрав речовини, котрі за висновком експерта відносяться до прекурсорів. А. мав на меті використати ці речовини у власному господарстві.

Кваліфікуйте дії А. Як слід вирішити питання про відповідальність А., якби ним були викрадені не прекурсори, а наркотичні засоби? Як слід вирішити питання про відповідальність А., якби він спочатку викрав прекурсори для використання у власному господарстві, але потім через тиждень передумав та продав їх Б. для виготовлення останнім наркотичних засобів?

262. С., маючи у приватній власності земельну ділянку, посіяв на ній насіння опійного маку (*Papaver somniferum*) та коноплі індійської (*Cannabis indica*). Догляд за ростом зазначених рослин здійснював М. Після посадки зійшло майже 1000 рослин маку, а насіння коноплі виявилось неякісним: зі 100 насінин зійшло тільки 9.

Улітку під час цвітіння маку С. зібрав першу партію «макової соломки» у розмірі 1 кг, яку продав у місті Харкові. Частина залишку «макової соломки» С. та М. спожили вдома, а частину – на футбольному матчі.

Вирішіть питання про відповідальність С. та М. Як вирішувати питання про відповідальність зазначених осіб, якби після посадки зійшло не 1000, а рівно 100 рослин маку? Проведіть відмежування кримінальної відповідальності за посів або вирощування снотворного маку чи конопель від адміністративної відповідальності за незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку чи конопель.

263. А. неодноразово викрадав із городів місцевих жителів головки маку, з яких виготовляв екстракт опію та вживав його вдома зі своєю подругою З.

Одного разу до А. та З. прийшла їх спільна знайома 17-річна Д. А. запропонував Д. спробувати екстракт опію, переконуючи її у тому, що це надасть їй можливість відчутти на собі незабутнє емоційне піднесення. Д. категорично відмовилась. Тоді А. схопив її за руки, долаючи опір, а З. ввела Д. ін'єкцію екстракту опію. Оскільки Д. хворіла на ішемічну хворобу серця, то введена ін'єкція призвела до зупинки серця та смерті.

Вирішіть питання про відповідальність А. та З. Як слід вирішити питання про відповідальність А. та З., якщо б на пропозицію А. спробувати екстракт опію Д. погодилася б та в результаті власноручного введення ін'єкції померла?

264. Б. придбав на «чорному» ринку 10 літрів сірчаної кислоти та 10 літрів ацетону з метою виготовлення наркотичних засобів частково для власного споживання, частково – для збуту. Для цих же цілей він вночі викрав із шкільного кабінету хімії 1 кг «марганцівки» (перманганату калію).

Кваліфікуйте дії Б. Як слід вирішити питання про відповідальність Б, якщо б метою його дій було виготовлення наркотичних засобів лише для власного споживання? Проведіть відмежування кримінальної відповідальності за діяння, передбачене ст. 309 КК, від адміністративної відповідальності за правопорушення, передбачене ст. 44 КУпАП. До яких видів належать кримінальні правопорушення, вчинені Б.? Проведіть розмежування різних видів кримінальних правопорушень, вчинених Б.

265. С. отримав від малознайомого йому К. 200 штук ампул ємністю 1 мл. 1% розчину морфіну для зберігання за певну плату. С. зберігав його у себе на квартирі протягом трьох місяців. Кожен місяць К. приходив до С., забирав частину ампул та сплачував С. гроші за зберігання.

Вирішіть питання про відповідальність С. та К. Чи зміниться кваліфікація вчиненого, якщо С. через деякий час взяв, що К. реалізує вказаний засіб іншим особам та у зв'язку з цим попрохав К. підвищити платню за зберігання на що останній погодився?

266. Бажаючи придбати наркотики, П. звернувся до К. Не маючи їх, К. продав П. речовину, яка не містила наркотичних компонентів. В результаті вживання цієї речовини П. були спричинені тяжкі тілесні ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність П. і К. Як слід кваліфікувати вчинене, якщо б К. збув П. наркотичну речовину, проте помилився із дозуванням внаслідок чого П. помер?

267. За попередньою змовою А., Б. і В., використовуючи свої знання в галузі хімії, виготовили 500 г героїну. Цей наркотичний засіб вони продали невідомим особам, а кошти від реалізації в сумі 1 180 000 гривень поклали на особисті рахунки у відділеннях різних комерційних банків, маючи на меті продовжувати незаконний обіг наркотичних засобів.

Кваліфікуйте дії А., Б. і В. Чи зміниться кваліфікація, якщо зазначені кошти будуть використовуватися лише для задоволення власних потреб вказаних осіб (сплата боргу, придбання товарів та послуг) без розміщення їх на банківських рахунках? Проведіть розмежування норм, передбачених статтями 209 та 306 КК України.

268. Р. купив в невідомої особи 100 цигарок із начинкою маріхуани (кожна вагою 6 г) для власного споживання та приніс їх додому. Через два дні

він був затриманий працівниками поліції, коли палив одну з цигарок на переповненій вболівальниками трибуні стадіону, під час проведення футбольного матчу.

Кваліфікуйте дії Р. Чи зміниться кваліфікація вчиненого, якщо Р. не тільки вживав зазначені наркотичні засоби а й наполегливо пропонував та пригощав ними всіх охочих?

269. Працівник однієї з лабораторій медичного інституту К. безпечно ставився до обліку морфію, за телефонними дзвінками дозволяв видачу останнього для проведення дослідів. Це призвело до того, що 50 г. морфію було викрадено та реалізовано наркозалежним особам.

Дайте кримінально-правову оцінку діям К. Чи зміниться кваліфікація вчиненого, якщо К. умисно вносив неправдиві дані у облікову документацію та через декількох спільників збував морфій наркозалежним особам?

Тема 16. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

Додаткова література

Анчукова, М. В. Поняття таємниці у Кримінальному кодексі України та її види [Текст] / М. В. Анчукова // Держава і право: зб. наук. пр. Юрид. і політ. науки. Вип. 38. - К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007, - С. 582-587.

Демидова Л. М. Кримінально-правова охорона національної безпеки України: кримінальна відповідальність за ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації: монографія / Л. М. Демидова, В. В. Назарчук; за заг. ред. Л. М. Демидової. – Харків: Право, 2019. – 400 с.

Дорош, Л. В. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності державного кордону України [Текст]: монографія / Л. В. Дорош, В. В. Федосєєв. - Х.: Право, 2014. - 304 с.

Косінов, В. Предмет злочинів у сфері охорони державної таємниці [Текст] / В. Косінов // Вісн. Львів. ун-ту. Серія юрид. Вип. 44. - Л.: ЛДУ, 2007. – С. 273-281.

Самойлова, О. С. Особливості розмежування злочину, передбаченого ст. 330 КК України, та суміжних складів за предметом злочину. Конфіденційна інформація, що є власністю держави, як предмет злочину [Текст] // Держава і право: зб. наук. пр. Юрид. і політ. науки. Вип. 41. - К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2008. - С. 529-534.

Федосєєв, В. В. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України (коментар до ст. 332 КК України) [Текст] / В. В. Федосєєв // Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. Вип. 14. - Х.: Кроссроуд, 2007. - С. 84-101.

Усов, Д. С. Кримінально-правова характеристика розголошення державної

таємниці [Текст] / Д. С. Усов; за заг. ред. О. М. Литвинова. - Х.: НікаНова, 2012. - 256 с.

Завдання

270. У квітні поточного року працівники Головного управління Національної поліції в Полтавській області М. та С. посварилися на ґрунті службових стосунків. Одного дня С. вийшов з робочого кабінету та залишив відчиненим сейф із секретними документами. М. скориставшись нагодою та з метою помсти викрав із сейфа С. три оперативно-розшукові справи. Коли С. повернувся та виявив відсутність справ, М. став вимагати від останнього 3 тис. доларів США за їх повернення.

Вирішіть питання про відповідальність М. та С.

271. Працівник Головного управління Національної поліції в Сумській області Т. отримав у спеціальній бібліотеці Управління методичні рекомендації з грифом секретності «таємно» щодо проведення окремих оперативно-розшукових заходів у середовищі наркозалежних осіб. Ознайомившись із отриманою літературою, Т. в порушення правил таємного діловодства, не здав її до спец бібліотеки, а залишив у шухляді стола у своєму робочому кабінеті. Після закінчення робочого дня Б., який працював разом із Т., скориставшись його відсутністю, виявив залишені ним методичні рекомендації та передав їх Х., який не мав допуску до державної таємниці. Наступного дня Х. звернувся до чергової частини Управління із заявою про те, що вказаний документ був нібито знайдений ним в громадському транспорті.

Вирішіть питання про відповідальність Т., Б. та Х.

272. В літку поточного року Р., працівник авіаційного заводу м. Харкова, знаходячись у місті, зустрів свого знайомого Д., який був зі своєю знайомою громадянкою РФ П. Р. і Д., маючи допуск до державної таємниці, почали розмову про новий виріб, що був спроектований на заводі, та характеристики якого мали гриф секретності «таємно». Не звертаючи уваги на П., вони вголос обмінювалися таємною інформацією, яку остання мала можливість вільно сприймати.

Вирішіть питання про відповідальність Р. і Д.

273. Старший оперуповноважений кримінальної поліції районного відділу МВС на залізничній станції Чернівці Львівської залізниці С. отримав у спеціаліста РСН П. примірник № 34 цілком таємного наказу МВС України від 15.10.2000 р. № 00123, що регламентує агентурну роботу. В порушення правил таємного діловодства цей наказ він своєчасно не здав в РСН, а через деякий час загубив його. З метою маскування факту втрати наказу С. отримав у П. наявний в РСН примірник № 35 цього наказу, та за допомогою зв'язків серед працівників типографії «Фактор», виготовив його новий примірник.

Вирішіть питання про відповідальність С., працівників типографії «Фактор» та П.

274. Громадянин Польщі К. виготовив за 1000 євро для громадян України Д. та С. два підроблених паспорта громадян Польщі. Після цього К. прибув на власному автомобілі в м. Львів та передав їх Д. і С., які запропонували останньому за грошову винагороду у розмірі 2000 євро доставити їх до м. Кракова. К. прийняв пропозицію. В подальшому під час паспортного контролю прикордонники виявили підроблені паспорта та затримали Д., С. і К.

Вирішіть питання про відповідальність К., Д. і С.

275. В., проживаючи в с. Дусино Свалявського р-ну Закарпатської області та не маючи постійної роботи, з корисливих мотивів вступив у кримінально протиправну змову з Н. щодо переховування та харчування за винагороду нелегальних мігрантів у належному його сім'ї будинку з метою їх подальшого незаконного переправлення через державний кордон України. Наступного дня В. розмістив у своєму будинку групу нелегальних мігрантів, 27 вихідців з Китаю, які були доставлені Н. на мікроавтобусі. Волинець декілька днів переховував їх, слідкував за їх компактним таємним розміщенням та харчуванням, доки їх не було викрито та затримано співробітниками Управління СБУ в Закарпатській області.

Вирішіть питання про відповідальність Н., В. та членів родини останнього.

276. Громадянин Китаю Л. вступив в кримінально протиправну змову з громадянином України Ч. та громадянином РФ Б. щодо незаконного переправлення 14 громадян КНР з м. Москви до м. Харкова через державний кордон України та РФ. Через декілька днів Л. прибув до м. Москви та разом з Б. доставив мікроавтобусом 14 громадян КНР до державного кордону України. На кордоні їх чекав Ч., який польовими дорогами провів їх через кордон та іншим мікроавтобусом доставив до м. Харкова. Декілька днів група переправників та нелегалів перебувала на квартирі по вул. Полтавський шлях, доки не була виявлена співробітниками поліції.

Вирішіть питання про відповідальність Л., Ч. та Б.

277. Ж., не будучи суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів і, не маючи відповідного дозволу (висновку) Державної служби експортного контролю України, вирішив переправити наявні у нього товари військового призначення, а саме: рукоятку управління РУ-2, регулятор подачі кисню РПК-52, сигналізатор тиску СПТ-0,2 та прилад дистанційного управління ДУ-7 з м. Одеси потягом до м. Москви. З цією метою він розмістив вказані вироби в ніші для перевезення багажу службового купе вагону № 5, не вказав їх у митній декларації та не пред'явив для митного контролю співробітникам Глухівської митниці, які спільно з військовослужбовцями Сумського прикордонного загону виявили та вилучили зазначені товари.

Вирішіть питання про відповідальність Ж.

278. Екіпаж військового транспортного літака у складі командира літака майора Г., штурмана ланки лейтенанта П. і техника-інструктора лейтенанта Ж., здійснюючи рейс Харків-Чернівці й пролітаючи над територією України в районі м. Могилів-Подільський Вінницької області, попали в грозу, навігаційне обладнання вийшло з ладу, у зв'язку з чим недотрималися встановленого їм повітряного коридору та ледь не зіштовхнулися з іншим літаком.

Вирішіть питання про відповідальність Г., П. та Ж.

279. Екіпаж цивільного літака «Боїнг-747» туристичної компанії «Авіатревел», виконуючи міжнародний рейс Париж - Москва, здійснив вимушену посадку в м. Києві без відповідного дозволу у зв'язку з несприятливими погодними умовами.

Вирішіть питання про відповідальність членів екіпажу.

280. Командир полку К. організував незаконний виліт військового вертольота Мі-8Т, взяв на себе керівництво польотами та дозволив виліт екіпажу вертольота у складі командира ланки капітана С., пілота-штурмана капітана Є. та техника-інструктора прапорщика Д. У цей же день члени екіпажу, не ввімкнувши систему автоматичної реєстрації параметрів польоту (САРПП), виконали незаконний політ під час якого в обумовленому місті взяли на борт 19 громадян Індії та Пакистану і на малій висоті, щоб не бути виявленими засобами ПВО, без відповідного дозволу та поза пунктами пропуску через державний кордон вилетіли з України до Польщі, де висадили іноземців і аналогічним способом повернулися на аеродром базування. У друге вони вчинили аналогічні дії і незаконно перемістили до Польщі 29 громадян Індії та Пакистану.

Вирішіть питання про відповідальність К. та членів екіпажу.

281. К., працюючи викладачем кафедри військової підготовки університету, маючи допуск до державної таємниці, отримав топографічну карту, яка містила відомості, що становлять державну таємницю. Після проведення заняття К. по картці обліку видачі документа передав вказану карту для ознайомлення студентам кафедри, які, не маючи допуску до державної таємниці, ознайомились із зазначеною топографічною картою.

Вирішіть питання про відповідальність К.

282. Порушуючи інструкцію щодо забезпечення державної таємниці, конструктор заводу С. брав документи, що містили таку таємницю, для роботи з ними вдома. Одного разу, перебуваючи в стані сп'яніння, він загубив папку з такими документами. К. її підбрала і показала своєму чоловіку. Ознайомившись із змістом документів, останній відніс знахідку до місцевого управління поліції.

Вирішіть питання про відповідальність С.

283. Т., працюючи у режимно-секретному відділі підприємства, маючи

допуск до державної таємниці, отримав Інструкцію з таємного діловодства, яка містила відомості, що становлять державну таємницю. З метою користування власним екземпляром вказаної інструкції він відсканував її, та відскановане зображення записав на компакт-диск, який зберігав на своєму робочому місці. Після звільнення з підприємства допуск до відомостей, що становлять державну таємницю, був йому скасований. У подальшому Т. вирішив продати наявну у нього інформацію, але був затриманий після ознайомлення і передачі З. компакт-диска, на якому містилися файли з відсканованим зображенням документів, зміст яких становив державну таємницю.

Варіант: З. є іноземцем - представником іноземної організації і Т. знав про це.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність Т. і З.

284. Аспірант Л., вихваляючись перед своїм колишнім шкільним товаришем С. успіхами в науці, пояснив йому принцип роботи і накреслив схему побудови приладу, що було державною таємницею. Відомості невдовзі використала одна з іноземних фірм на шкоду інтересам України. Виявилось, що С. був їх агентом. Л. цього не знав.

Вирішіть питання про відповідальність С. та Л.

285. Геодезист геофізичної розвідувальної експедиції І. був відряджений для виконання геофізичних робіт. Для виконання завдання, маючи відповідний допуск до державної таємниці, він отримав у фондах експедиції шість топографічних карт, які містили відомості, що становлять державну таємницю. Під час виконання геофізичних робіт на місцевості І. упустив одну з карт в річку, внаслідок чого вона була знищена.

Варіант: І. залишив карту на місцевості і її знайшли туристи та повернули експедиції.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність І.

286. Співробітник конструкторського бюро підприємства, що розробляло бойову техніку, М., всупереч інструкціям, брав додому на вихідні таємні креслення, з тим щоб на дозвіллі обміркувати низку раціоналізаторських пропозицій. Креслення побачив його 10-річний син. Бажаючи похвалитися перед приятелями тим, якою складною роботою займається батько, хлопчик виніс ці креслення на вулицю і став демонструвати їх групі підлітків, а згодом - особам похилого віку, які відпочивали у дворі на лавах та стільцях. Побачивши у вікно, що його документи знаходяться у сторонніх осіб, М. вийшов і забрав їх. Один із сусідів повідомив про цей випадок у правоохоронні органи. З огляду на специфіку відомостей, М. вирішив, що ніхто нічого не зрозумів і не запам'ятав.

Вирішіть питання про відповідальність М.

287. Співробітник конструкторського бюро підприємства, що розробляло бойову техніку, Б., всупереч інструкціям, взяв важливі документи із собою на концерт самодіяльності. Концерт проходив в актовому залі приміщення цієї ж

установи. Заслухавшись виступом хору, Б. випустив з рук декілька аркушів, які впали за обшивку м'якого крісла. Згодом було з'ясовано, що ніхто з документами не ознайомився та не мав такої змоги.

Вирішіть питання про відповідальність Б.

288. Громадянка М. мала намір на підставі документів моряка виїхати з України до Канади, не бажаючи при цьому працювати на морському транспортному засобі, і тому звернулася до директора морського агентства Ч. із проханням за грошову винагороду оформити на її ім'я посвідчення особи моряка, використовуючи яке вона могла б перетнути державний кордон України. Погодившись, Ч. оформив і подав у дипломно-паспортний відділ порту підроблені ним документи, які містили завідомо неправдиві відомості про те, що М. має морську освіту суднового кухаря і допуск до закордонного плавання. У подальшому у пункті пропуску в м. Одеса М. була затримана при спробі перетнути державний кордон України на підставі підробленого посвідчення.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність М. і Ч.

289. Прибиральниця конструкторського бюро отримала завдання збирати відомості, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни. Її підозріла поведінка привернула увагу працівників служби безпеки цієї установи. Під час огляду приміщення для зберігання технічного приладдя у прибиральниці було знайдено не знешкоджені копії важливих креслень.

Вирішіть питання про відповідальність прибиральниці.

290. Г. домовився із двома іноземними громадянами за грошову винагороду переправити їх із РФ на територію України поза прикордонним пунктом пропуску. У визначений час вони зустрілися біля залізничного вокзалу м. Белгорода, де їх чекав мікроавтобус під керуванням К., який був найнятий Г. і заздалегідь знав про його наміри. Після перетину державного кордону РФ і України вони були затримані працівниками Державної прикордонної служби України.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність Г., К., іноземних громадян.

291. На адресу К. надійшла повістка про необхідність його явки до військового комісаріату для проходження строкової військової служби. К. повідомив свою матір С. про категоричне небажання проходити військову службу і вблагав допомогти йому уникнути військового обов'язку будь-яким чином. Мати погодилася допомогти сину і наступного дня на прийомі у військового комісара М. погодила з ним питання про скасування повістки К., за що передала М. грошову винагороду у розмірі 10 000 гривень.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність К., М., С.

Тема 17. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів

Додаткова література

Антонов С. Проблемні питання кримінально-правової охорони службової особи, її близьких родичів та громадянина, який виконує громадський обов'язок / С. Антонов // *Право України*. – 2006. – № 2. – С. 120–125.

Биков К. Г. Щодо характеристики об'єктивних ознак службових зловживань, що порушують порядок обігу офіційних документів/Биков К. Г. // *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017, Вип. 23: Серія «Право». - С.140-144.

Возьний В. І. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу (ст. 343 КК України): законодавчий та правозастосовчий аспекти / Володимир Возьний // *Публ. право*. – 2011. – № 3. – С. 155–160.

Довгаль М. Особливості кваліфікації за статтею 342 Кримінального кодексу України // *Вісник Національної академії прокуратури України № 4(46)*, 2016 – С. 58-65.

Карапейчик Я. І. Втручання у діяльність працівника правоохоронних органів: визначення змісту та співвідношення із суміжними поняттями / Я. І. Карапейчик // *Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України*. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. – Вип. 56. – С. 452–457.

Осадчий В. І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності / В. І. Осадчий. – К. : Атіка, 2004. – 336 с.

Осадчий В.І. Кримінально-правова характеристика підкупу працівника підприємства, установи та організації (ст. 354 КК України) // *Юридичний вісник*. - 2 (35), 2015 – С. 146-151.

Харь І. О. Суб'єкт злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян і злочини проти журналістів/ І. О. Харь // *Юридична наука*. -Київ: Лазурит-Поліграф, 2017, № 7.-С.126-142.

Шепелева, Н. В. До питання про відповідальність за посягання на життя, встановлену спеціальними кримінально-правовими нормами / Н. В. Шепелева // *Вісн. Верхов. Суду України*. – 2005. – № 9. – С. 33–35.

Завдання

292. Мешканці багатоповерхового будинку, не маючи жодного дозволу, встановили шлагбаум на в'їзд до двору цього будинку. Відповідно до рішення міської ради м. Харкова працівники КП «Жилкомсервіс» прибули для демонтажу зазначеного шлагбауму. Д., яка проживала в цьому будинку підбігла до них і почала перешкоджати це здійснити. Патрульний поліції У. неодноразово повторив вимогу, щоб Д. відійшла та не заважала. Вона не підкорилась, а

коли У. спробував відвести її вбік, ударила його в обличчя, спричинивши легке тілесне ушкодження без розладу здоров'я.

Ознайомтесь із ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» та правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 15.05.2018 р. у справі № 692/225/16-к, провадження № 51-647км17. Вирішіть питання про відповідальність Д. Як відмежувати діяння, передбачені ст. 185 КУпАП України та ст. 345 КК України?

293. Т., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, у присутності сторонніх осіб підійшов до будівлі місцевої прокуратури та зірвав встановлений Державний Прапор України, зламавши при цьому флагшток, до якого він був прикріплений. Потім декілька разів вдарив верхньою частиною флагштоку з Державним прапором України об землю та кинув його до квітника, розташованого неподалік магазину.

Назвіть державні символи України. Вирішіть питання про відповідальність Т. Як би змінилась кваліфікація дій Т., якщо б це відбувалось в ході зйомок художнього фільму актором по сценарію?

294. Полковник поліції Б. викликав до себе в кабінет свого підлеглого працівника Т. і у категоричній формі наполягав на тому, щоб він склав протоколи про адміністративне правопорушення щодо кількох власників автомобілів за відсутності на те правових підстав. Для того, щоб останній погодився, Б. пообіцяв залагодити у майбутньому будь-які можливі проблеми по службі, які могли у нього виникнути у зв'язку із вчиненням Т. цих дій. Т. виконав вказівку Б.

Ознайомтесь із правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 13.09.2018 р. у справі № 200/15130/15-к, провадження № 51-4157 км 18. Вирішіть питання про відповідальність Б. і Т. Чи змінилась би кваліфікація, якщо б Т. відмовився виконувати вказівку керівника?

295. 17-річний С., перебуваючи у кімнаті гуртожитку таємно заволодів банківською карткою свого сусіда Д. Цього ж дня, дізнавшись пін-код до раніше викраденої ним картки, зняв в банкоматі і таємно заволодів належними Д. грошовими коштами в сумі 1800 грн.

Ознайомтесь із правовими позиціями, які викладені у постановах ВСУ від 31.01.2013 р., справа № 5-33кс12 та ККС ВС від 14.02.2019 р. у справі №454/420/17, провадження № 51-8227км18. Чи можна визнати платіжну картку важливим особистим документом? Вирішіть питання про відповідальність С.

296. К, маючи на меті влаштуватись на роботу, підробила тимчасове посвідчення громадянина України на своє ім'я шляхом внесення змін до запису про термін дійсності посвідчення. На наступний день К. уклала трудовий

договір надавши цей документ роботодавцю. У перший же робочий день К., як касир, таємно заволоділа 4100 грн. із каси.

Ознайомтесь із правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 04.06.2019р. у справі № 466/711/15-к, провадження № 51-10341км18. Які критерії визнання документа офіційним? Вирішіть питання про відповідальність К. Як би змінилась кваліфікація дій К., якщо б вона таємно викрала із каси грошові кошти, як прибиральниця?

297. Л., перебуваючи у будинку своєї колишньої співмешканки Ф., після спільного вживання алкогольних напоїв із її чоловіком, таємно викрав з полиці у спальній кімнаті свідоцтво про народження сина Ф., вважаючи його своєю дитиною. Після чого Л. покинув будинок.

Ознайомтесь із правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 14.02.2019 р. у справі № 454/420/17, провадження № 51-8227км18. Які критерії визнання документа офіційним? Які документи визнаються важливими особистими? Вирішіть питання про відповідальність Л.

298. Власник кафе М. вирішив здійснювати негласне відеоспостереження за відвідувачами і персоналом. Для цього він встановив шість мініатюрних прихованих відеокамер у кабінках для відвідувачів, а дві - замаскував під датчики пожежної сигналізації у роздягальні для персоналу цього кафе. Всі відеокамери були під'єднанні до системного блоку персонального комп'ютера с жорстким диском на який безпосередньо здійснювався відеозапис. Отримане з відеокамер зображення в режимі реального часу виводилось на екран монітора, розташованого у кабінеті власника.

Чи мав М. право здійснювати зазначене в умовах завдання спостереження? Якщо так, то за дотриманням яких умов? Вирішіть питання про відповідальність М.

299. Під час чергування поліцейські прибули на виклик до кінотеатру, де відбувалася бійка між О. та В. Ігноруючи вимоги працівників поліції припинити бійку та покинути приміщення вони, розмахуючи руками та ногами, завдали хаотичних ударів поліцейським. Працівниками поліції з метою припинення фізичної протидії та вчиненню протиправних дій були застосовані спеціальні засоби - кайданки.

Ознайомтесь із ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» та правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 15.05.2018 р. у справі № 692/225/16-к, провадження № 51-647км17. Вирішіть питання про відповідальність О. та В.?

300. Касир АТ «Ощадбанк» В. провела дії для продовження соціальних виплат, а саме фізичну ідентифікацію дванадцятьох внутрішньо переміщених осіб-одержувачів пенсії без їх фактичної присутності. При цьому, за

інформацією Державної прикордонної служби України, на момент ідентифікації вказані особи перебували на тимчасово окупованій території Луганської області та лінію розмежування не перетинали. За вчинення вищезазначених дій жінка одержала неправомірну вигоду у розмірі 1500 грн.

Ознайомтесь із правовою позицією, яка викладена у постанові ВСУ від 08.10.2015р. у справі №5-109кс15. Чи є касир державного банку службовою особою? Вирішіть питання про відповідальність В.?

301. Т., уникаючи проходження навчальних курсів в автошколі та складання екзаменів, придбав через мережу Інтернет підроблене посвідчення водія. У подальшому, керуючи легковим автомобілем Т. був зупинений працівниками патрульної поліції у зв'язку із тим, що у автомобіля були відсутні бампери. Під час перевірки документів вищевказане посвідчення водія Т. пред'явив поліцейському.

Ознайомтесь із правовими позиціями, які викладені у постановках ККС ВС від 01.03.2018 р. у справі № 461/7315/15-к, провадження №51-984км18 та від 19.04.2018 р. у справі № 727/5261/15-к, провадження № 51-1631км18. Вирішіть питання про відповідальність Т.

302. Підприємець Р., з метою отримання права на початок використання нежилого приміщення, внесла завідомо неправдиві відомості до Декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки. Надалі, Р. подала до Державної служби України з надзвичайних ситуацій вищевказану Декларацію для здійснення реєстрації.

Ознайомтесь із правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 10.04.2019 р. у справі № 760/20768/15-к, провадження № 51-8290км18. Які критерії визнання документа офіційним? Які діяння слід вважати використанням завідомо підробленого документа? Вирішіть питання про відповідальність Р.

303. А., погрожуючи ножем, заволодів жіночою сумкою Ш. Після цього він з'ясував, що в сумці знаходиться паспорт громадянина України на ім'я Ш., ключі та гаманець з грошима. Він залишив собі тільки гроші у розмірі 150 грн., а сумку спалив.

Ознайомтесь із правовими позиціями, які викладені у постановках ВСУ від 14.11.2013 року, справа № 5-35кс13 та ККС ВС від 21.03.2019 р. у справі № 127/4109/16-к, провадження № 51-4087км18. Вирішіть питання про відповідальність А.

304. Після вчинення умисного вбивства В. переховувався від працівників поліції у будинку своїх знайомих. Група захоплення, до якої входив майор Д., прибула до будинку. У той момент, коли з будинку вийшов його власник Х, не зачинивши за собою двері, Д. з метою затримання В. увійшов у двірний прохід. Щоб уникнути затримання В. з близької відстані вистрелив у Д. з мисливської

рушниці, поранивши його в живіт. Потерпілому було заподіяне тяжке тілесне ушкодження. Завдяки своєчасно наданій медичній допомозі, Д. залишився живий.

Ознайомтеся із ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів». Які органи вважаються правоохоронними? Вирішіть питання про відповідальність В.

305. Я. і В. зламали двері й проникли в квартиру Т., який перебував у відпустці. Вони забрали звідти холодильник, телевізор і пральну машину, які відвезли до квартири Я. Проти них було порушено кримінальне провадження за ч. 3 ст. 185 КК України. Під час досудового слідства з'ясувалося, що холодильник, телевізор і пральна машина були придбані Я. для його доньки ще до того, як вона вийшла заміж за Т. Згодом донька Я. розірвала шлюб із Т. і повернулася до батьків, але холодильник, телевізор і пральну машину Т. їй не віддав, незважаючи на неодноразові вимоги. Тоді Я. забрав майно за допомогою свого сусіда В., якому за це заплатив 300 грн.

Ознайомтеся із правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 04.09.2019 р. у справі №473/1608/18, провадження № 51-2860км19. Вирішіть питання про відповідальність Я. і В. Дайте відповідь на запитання - як кваліфікувалися б їхні дії, якби холодильник, телевізор і пральна машина належали за правом особистої власності Т.?

306. Слідчі поліції П. і В. прийшли до будинку О. для проведення обшуку з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення його сином кримінального правопорушення. Незважаючи на пред'явлену ухвалу про дозвіл на обшук житла, О. відмовився їх впустити. Він схопив молоток та став розмахувати ним, погрожуючи вбивством і вдарив одного із слідчих, заподіявши йому середньої тяжкості тілесне ушкодження. А потім намагався завдати удар молотком у шию другого слідчого, але останній ухилився та зміг затримати О.

Ознайомтеся із правовою позицією, яка викладена в ухвалі ВСУ від 14 березня 2002 р. Вирішіть питання про відповідальність О. Яке співвідношення ст. 345 КК і ст. 348 КК України? Дайте відповідь на запитання, чи зміниться рішення задачі за умови, що слідчі намагались провести обшук без ухвали слідчого судді?

307. Інспектор патрульної поліції Ж. побачив автомобіль, що грубо порушував правила дорожнього руху, зокрема виїжджав на смугу зустрічного руху чим створював аварійні ситуації. Ж. вирішив, що водій знаходиться у стані алкогольного сп'яніння, вийшов на дорогу і намагався його зупинити за допомогою сигнального диску. Водій Т. не лише проігнорував вимогу зупинитися, а навпаки — збільшив швидкість, збивши поліцейського. Від одержаних травм Ж. через добу помер у лікарні.

Ознайомтесь із ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» та правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 14.11.2018 р. у справі № 753/19690/14-к, провадження № 51-3425км18. Вирішіть питання про відповідальність Т.

308. Н. та У. перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, вибили вхідні двері та проникли до житла Ц. Після цього вони нанесли Ц. руками і ногами удари в різні частини тіла, спричинивши легкі тілесні ушкодження, та вимагали щоб потерпілий наступного дня передав їм заборговані 15 000 грн. Суд кваліфікував дії Н. та У. за ч. 2 ст. 189 КК України.

Ознайомтесь із ППВСУ від 06.11.2009 р. № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності» та правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 28.03.2019 р. у справі № 716/2142/17, провадження № 51-8136км18. Чи правильне рішення прийняв суд?

309. П., який мешкав у приватному будинку та був сусідом Ю., після купівлі останнім новенького імпортного автомобіля-позашляховика, вирішив підпалити гараж сусіда. Дочекавшись, поки сусід із сім'єю виїхав за кордон, П. підпалив будівлю. Під час допиту він заявив, що не міг більше бачити як його сусід – суддя «збагачується», коли в державі відбувається збідніння народу. Також він пояснив, що претензій до Ю. як до сусіда не має, а вчинене пов'язує лише із посадою та ймовірними зловживаннями з боку Ю. своєю владою та службовими повноваженнями.

Ознайомтесь із ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів». Вирішіть питання про відповідальність П. Як би змінилась кваліфікація, якщо б сусід був суддею у відставці, і як саме?

310. Ф. захопив та утримував у заміському будинку дружину прокурора І. До останнього він висунув вимогу про надання ним згоди на одруження між донькою І. та сином Ф. З'ясувалося, що хлопець та дівчина хотіли одружитися, але прокурор, як батько дівчини, не давав згоди на їх шлюб. Без цього дівчина не наважувалась на одруження.

Вирішіть питання про відповідальність Ф. У чому полягає розмежування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 147 КК та ст. 349 КК України?

311. Г. пізно ввечері проник в магазин з метою крадіжки, але був помічений працівником поліції Ф., який повертався з кіно. Намагаючись уникнути затримання, Г. кинув в очі працівнику поліції заздалегідь заготовлене в кишені борошно. Після цього вдарив засліпленого переслідувача ногою в живіт, а коли той впав Г. намагався вдарити його по голові цеглиною, але був затриманий перехожими.

Ознайомтесь із правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 11.07.2019р. у справі № 688/1521/17, провадження №51-8618км18. Вирішіть питання про відповідальність Г. Чи залежить кваліфікація дій Г. залежно від усвідомлення ним факту належності Ф. до поліцейських?

312. Ш., не маючи запрошення, спробував пройти на приватну вечірку в нічний клуб, але поліцейський поліції охорони К., який чергував біля входу, не пропустив його. Дочекавшись закінчення вечора, Ш. підстеріг К., коли той повертався додому і, бажаючи помститися, збив на землю, вдарив по обличчю, заподіявши легкі тілесні ушкодження без розладу здоров'я.

Ознайомтесь із правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 13.12.2018 р. у справі № 191/550/16-к, провадження № 51-3749км18. Вирішіть питання про відповідальність Ш.. Дайте відповідь на запитання, чи зміниться кваліфікація дій К. за умови, що вони були вчинені в той момент, коли К. не пропускав Ш. в клуб?

313. Під час допиту підозрюваний Б., побачивши, що слідчий С. складає протокол допиту і за ним не спостерігає, схопив стілець, накинувся на С. та наніс йому удар по голові, заподіявши тілесні ушкодження середньої тяжкості. Скориставшись беспорядним станом С., Б. знищив документи кримінального провадження спаливши їх, після чого вискочив у вікно та втік.

Ознайомтесь із правовою позицією, яка викладена у постанові ВСУ від 20.06.2011 р. у справі №5-8кс11. Вирішіть питання про відповідальність Б. Як би вона змінилась, якщо б слідчого було вбито Б.?

314. В., з метою заволодіння табельною зброєю дільничного поліцейського, надав йому завідомо неправдиві відомості про місце, де нібито приховано вогнепальну зброю. У безлюдному місці В. вказав поліцейському Н. на купу сміття й сказав, що зброя знаходиться під нею. Коли Н. нахилився, В., скористався цим та завдав йому удар кухонним ножом у спину, заподіявши небезпечне для життя поранення. Після цього він зрізав кобуру з пістолетом та втік, проте незабаром був затриманий.

Ознайомтесь із ППВСУ № 8 від 26.06.1992 р. «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» та правовою позицією, яка викладена у постанові ККС ВС від 14.11.2018 р. у справі № 753/19690/14-к, провадження № 51-3425км18. Вирішіть питання про відповідальність В.

315. С., після смерті свого батька, набув права власності на гараж. Цей гараж за усною домовленістю був у користуванні Р., який домовився про це ще за життя із попереднім власником. С. звернувся до Р. із вимогою про звільнення гаражу, але Р. відмовився. Наступного дня С., як спадкоємець гаражу, який знаходився на території гаражного кооперативу, в складі комісії, до якої входили працівник місцевого підрозділу МВС України, дільничний інспектор

та декілька членів кооперативу, викотив з гаражу автомобіль Р., склав акт про фактично вчинені дії, перемістив автомобіль на майданчик біля розташування охорони території гаражного кооперативу й залишив там на зберігання. Пізніше Р. забрав звідти свій автомобіль. Будь-яке майно з автомобіля чи гаражу С. не вилучав.

Надайте кримінально-правову характеристику самоправству, як кримінальному правопорушенню, передбаченому ст. 356 КК України? Ознайомтесь із правовою позицією, яка викладена у постанові ВСУ від 06.02.2012 р. у справі №5-29кс11. Вирішіть питання про відповідальність С.

Тема 18. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку

Додаткова література

Азаров Д. С. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку / [Азаров Д. С.] // Науково-практичний коментар Кримінального Кодексу України / [Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.]. - Київ : Юрінком Інтер, 2017. - С. 830-843.

Азаров Д. С. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері комп'ютерної інформації : дис... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Д. С. Азаров. - К., 2003. - 246 с.

Азаров Д. С. Злочини у сфері комп'ютерної інформації (кримінально-правове дослідження): монографія / Д. С. Азаров. - К. : Атіка, 2007. - 304 с.

Азаров Д. С. Кримінальна відповідальність за «комп'ютерні» злочини: стан наукових досліджень та основні напрями удосконалення / Д. С. Азаров // 10 років чинності Кримінального кодексу України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. 13-14 жовт. 2011 р. / Редкол. : В. Я. Тацій (голов, ред.), В. І. Борисов (заст. голов, ред.) та ін. - Х. : Право, 2011. - С. 347-350.

Карчевський М. В. Кримінальна відповідальність за незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж (аналіз складу злочину): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / М. В. Карчевський. - Луганськ, 2002. - 175с.

Карчевський М. В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки України : монографія / М. В. Карчевський. - Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. О. Е. Дідоренка, 2012. - 528 с.

Карчевський М. В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки України : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08 / М. В. Карчевський. - К., 2013. - 536 с.

Музика А. А., Азаров Д. С. Законодавство України про відповідальність за «комп'ютерні» злочини: науково-практичний коментар і шляхи

вдосконалення / А. А. Музыка, Д. С. Азаров. - К. : Вид. Паливода А. В., 2005,- 120 с.

Орлов С. О. Кримінально-правова охорона інформації в комп'ютерних системах та телекомунікаційних мережах : дис... канд. юрид. наук : 12.00.08 / С. О. Орлов. - Х., 2004. - 213 с.

Плугатир М. В. Імплементация Україною міжнародно-правових зобов'язань щодо відповідальності за злочини у сфері комп'ютерної інформації: дис.... канд. юрид. наук : 12.00.08 / М. В. Плугатир. - К., 2010.-240 с.

Розенфельд Н. А. Кримінально-правова характеристика незаконного втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Н. А. Розенфельд. - К., 2003. - 222 с.

Рудик М. В. Незаконний збут, розповсюдження комп'ютерної інформації з обмеженим доступом : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / М. В. Рудик. - Х., 2007. - 229 с.

Савінова Н. А. Кримінально-правове забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні: теоретичні та практичні аспекти : монографія / Н. А. Савінова. - К. : ДКС, 2012. - 342 с.

Савінова Н. А. Кримінально-правова політика та убезпечення інформаційного суспільства в Україні : монографія / Н. А. Савінова. - К. : Ред. журн. «Право України»; Х. : Право, 2013. - 292 с.

Узагальнення «Судова практика розгляду справ про злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку» /М. І. Гриців, В. В. Антощук / Електронний ресурс: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvsu_2010_2_7

Завдання

316. Суд визнав Г. винним у тому, що він, маючи достатні технічні навички роботи на комп'ютері, використовуючи останній, не санкціоновано, без дозволу провайдера «HomeLAN» втручався в роботу його мережі під чужими мережевими реквізитами. Таке несанкціоноване втручання в роботу комп'ютерних мереж призвело до блокування надходження інформації до офіційних користувачів, унеможливило їм доступ до цих мереж, вносило викривлення в процес обробки інформації, порушувало порядок її маршрутизації. Дії Г. були кваліфікував за ч. 1 ст. 361 КК.

Чи є вірним рішення суду? Які норми чинного законодавства були порушені Г.? Чи необхідна додаткова кваліфікація вчиненого Г. кримінального правопорушення?

317. Суд першої інстанції визнав Г. та С. винними за ч. 2 ст. 28, ч. 2 ст. 361 КК у тому, що вони, діючи за попередньою змовою між собою, шляхом несанкціонованого втручання в роботу мереж електрозв'язку порушили встановлений порядок маршрутизації міжнародних телефонних дзвінків.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною кримінального правопорушення за ст. 361 КК, відповідно – частиною першою та другою? Чи є вірним рішення суду? Чи необхідна додаткова кваліфікація вчиненого кримінального правопорушення?

318. Суд визнав М. винним у тому, що він, працюючи провідним інженером відділу пластикових карток акціонерного комерційного, як службова особа, що виконує адміністративно-господарські функції, зловживаючи своїм службовим становищем, маючи доступ до бази даних про клієнтів та їхні рахунки, що містилась у його робочому комп'ютері, діючи з метою заволодіння грошовими коштами, виконав операцію з персоналізації сторонньої картки, скопіювавши на неї інформацію одного з клієнтів банку. З використанням картки-дубліката та банкоматів М. зняв і привласнив готівкою з рахунку клієнта грошові кошти на загальну суму 251 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Зазначені дії М. суд кваліфікував за ч. 4 ст. 191 КК як заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем, вчинене у великих розмірах. Крім того, суд кваліфікував дії М. ще й за сукупністю кримінальних правопорушень, склад яких передбачено ч. 3 ст. 362 КК, оскільки М., будучи особою, яка мала право доступу до інформації, що оброблялася на комп'ютерах та зберігалася на носіях, несанкціоновано її скопіював, що призвело до витоку інформації і заподіяло значну шкоду.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною кримінального правопорушення за ст. 362 КК, відповідно – частиною першою, другою та третьою? Чи є вірним рішення суду? Чи необхідна додаткова кваліфікація вчиненого кримінального правопорушення?

319. Суд визнав Є. винним у вчиненні кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 361 КК і призначив йому відповідне покарання. З матеріалів справи вбачається, що Є., діючи з корисливих мотивів, за допомогою спеціальних комп'ютерних програм створив дублікат-макет сайту компанії, яка спільно із ЗАТ комерційним банком «ПриватБанк» надавала послуги з прискореного перерахування платежів за комунальні послуги і мобільний зв'язок через мережу Інтернет. У результаті такої діяльності Є. протягом певного часу викрадав грошові кошти з рахунків клієнтів ЗАТ КБ «ПриватБанк». Оскільки Є. шляхом обману неодноразово заволодівав грошовими коштами за допомогою незаконних операцій з використанням ЕОМ, а втручання в роботу ЕОМ є способом вчинення злочину проти власності, то в цьому випадку зазначені дії були додатково кваліфіковані за ст. 190 КК (шахрайство).

Які дії охоплюються об'єктивною стороною кримінального правопорушення ст. 361 КК? Чи є вірним рішення суду? Чи необхідна у зазначеному випадку додаткова кваліфікація вчиненого правопорушення?

320. Суд визнав С. винним за ч. 2 ст. 361 КК і призначив йому відповідне покарання. З матеріалів справи вбачається, що С., діючи повторно, з метою отримання матеріальної вигоди для здійснення безкоштовних дзвінків придбав

емулятор таксофонної картки із впаяним у нього запрограмованим чіпом. Використовуючи зазначений емулятор, С. надавав послуги міжміського та міжнародного телефонного зв'язку стороннім особам, а кошти, одержані за ці послуги, привласнював. Таким чином, було здійснено 1177 незаконних безоплатних телефонних дзвінків, у тому числі й за кордон, та завдано збитків ВАТ «Укртелеком» на суму 11 тис. 980 грн. Згідно з висновком судово-технічної експертизи, вилучений у С. технічний пристрій є емулятором телефонної картки для несанкціонованого доступу до послуг ВАТ «Укртелеком». Емулятор таксофонної картки був виготовлений шляхом видалення електронного модуля із пластикової картки і встановлення на це місце мікропроцесора, в якому записано програмне забезпечення, що емулює роботу електронної картки. Грошові кошти у вигляді оплати за міжміські та міжнародні розмови, які мали б надійти в розпорядження власника телефонної мережі за надані послуги, отримували зловмисник.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною ст. 361 КК, відповідно – частиною першою та другою? Чи є вірним рішення суду? Чи є плата за фактично надані послуги предметом кримінального правопорушення за ст. 192 КК (заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою)? Чи необхідно додатково кваліфікувати дії С. за відповідною частиною ст. 192 КК?

321. Суд визнав А. винним у вчиненні злочину, відповідальність за який передбачена ч. 1 ст. 361-1 КК. Так, з матеріалів справи вбачається, що А. з метою безкоштовного доступу до мережі Інтернет створив та використав шкідливу комп'ютерну програму, призначену для сканування мережі провайдера й отримання логінів та паролів, для модемного доступу до мережі Інтернет, які містилися на сервері провайдера. В подальшому А. незаконно використовував логіни та паролі для доступу до мережі Інтернет.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною злочину за ч.1 ст. 361-1 КК? Чи є вірним рішення суду? Чи необхідна додаткова кваліфікація вчиненого кримінального правопорушення?

322. Суд визнав Д. винним за ч. 1 ст. 361-2 КК і призначив йому відповідне покарання. Так, з матеріалів справи вбачається, що Д. відповідно до своїх службових повноважень мав доступ до комп'ютерної інформації про наступну переоцінку товарів у мережі магазинів, що було комерційною таємницею підприємства, в якому він працював. Цю інформацію він через мережу Інтернет розповсюдив серед осіб, які не були співробітниками цього підприємства і не мали права доступу до неї.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною ч.1 ст. 361-2 КК? Чи є вірним рішення суду? Чи необхідна додаткова кваліфікація вчиненого кримінального правопорушення, зокрема, за ст. 232 КК?

323. Суд визнав С. винним за ч. 1 ст. 361-1 та ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 361 КК і призначив йому відповідне покарання. З матеріалів справи вбачається, що С.,

працюючи інженером супроводження програмного забезпечення відділення ЗАТ КБ «ПриватБанк», відповідно до своїх службових обов'язків через локальну мережу мав доступ до всіх ЕОМ відділення банку. С. був незадоволеним розміром заробітної плати, з помсти за це керівництву банку, використовуючи наданий йому комп'ютер, за допомогою локальної комп'ютерної мережі зайшов на сервер банку і з метою використання створив у ньому шкідливий програмний засіб. Маючи намір запустити його та знищити інформацію, що містилася в ЕОМ відділення банку, напередодні свого звільнення розмістив його в активному стані у каталогах операційної системи серверу банку. Але реалізувати до кінця свій умисел, спрямований на несанкціоноване втручання в роботу сервера, яке могло призвести до втрати інформації, не зміг, оскільки в день подання заяви про звільнення йому було відмовлено в допуску до робочого місця і сервера.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 361 та ст.362 КК? Чи є вірним рішення суду? Чи є підстави кваліфікувати вчинене за ч.1 ст. 362 КК у зв'язку з намаганням знищити інформацію, яка оброблялася в автоматизованих системах?

324. Суд визнав С. винною за ч. 2 ст. 362 КК та призначив їй відповідне покарання. Так, С., працюючи у відділенні ЗАТ КБ «ПриватБанк» спеціалістом відділу кредитування фізичних осіб і маючи доступ до бази даних клієнтів та їхніх рахунків, скопіювала інформацію, що стосувалася рахунку одного з клієнтів банку (трансфер та комп'ютерні паролі входу до рахунку). Використовуючи зазначену інформацію, С. через мережу Інтернет поповнювала рахунок свого мобільного телефону та сплачувала рахунки за комунальні послуги коштами вказаного клієнта банку.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною кримінального правопорушення за ст. 362 КК, відповідно – частиною першою та другою? Чи є вірним рішення суду? Чи необхідна додаткова кваліфікація вчиненого правопорушення?

325. Вироком суду за ч. 2 ст. 15, ч. 2 ст. 362 КК було засуджено П., який, працюючи спеціалістом технічної підтримки канадської компанії та маючи доступ до інформації, яка оброблялась і зберігалася в комп'ютерній мережі компанії, вчинив несанкціоноване копіювання трьох шаблонів сайтів, які продав за 30 доларів США, що призвело до витoku цієї інформації.

Які дії охоплюються об'єктивною стороною кримінального правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 362 та ст.362-2 КК? Чи є вірним рішення суду? Чи є підстави кваліфікувати вчинене за ч.1 ст. 362-2 КК, адже в результаті його дій зазначена інформація стала відомою та доступною стороннім особам? Чи слід додатково кваліфікувати дії П. за ч. 1 ст. 361-2 КК, адже було здійснено несанкціонований збут інформації з обмеженим доступом?

Тема 19. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

Додаткова література

Квасневська Н. Д. Кримінальна відповідальність судді за неправосуддя в Україні [Текст] : монографія / Н. Д. Квасневська. – К. : Юрінком Інтер, 2010.

Тютюгін В. І. Злочини проти правосуддя [Текст] : навч. посіб. / В. І. Тютюгін, В. І. Борисов, Ю. В. Гродецький та ін. ; за заг. ред. проф. В. І. Борисова, проф. В. І. Тютюгіна. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011.

Шепітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання [Текст] / М. В. Шепітько ; за ред. В. І. Борисова. – Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2012.

Шепітько М. В. Злочини у сфері правосуддя: еволюція поглядів та наукові підходи до формування засобів протидії : монографія / М.В. Шепітько. – Харків: Право, 2018.

Завдання

326. Працівники кримінальної поліції І., Ф. та К. отримали інформацію про можливе вчинення гр. Р. кримінального правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів. Без внесення цієї інформації до ЄРДР, а також без наявної оперативно-розшукової справи, І., Ф. та К. прибули до кафе, власником якого є гр. Р. Працівники кримінальної поліції здійснили обшук приміщення, огляд речей Р. та трьох працівників кафе. Через те, що Р. вимагав прибуття його адвоката для здійснення юридичної допомоги, І., Ф. та К. вирішили затримати Р. з метою отримання інформації. Його насильно посадили до автомобіля, який рушив у бік лісосмуги. Увесь цей час К. сидів в автомобілі поряд із Р. та розпитував його про обставини вчинення кримінального правопорушення. Це супроводжувалося завданням ударів по голові та шії. Упевнившись, що Р. нічого не відомо про вчинення кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, К. почав вимагати від останнього 5000 грн. як «моральну компенсацію за витрачений час». Після обіцянки надати таку суму, Р. був звільнений, однак звернувся через свого адвоката до правоохоронних органів про факт вчинення працівниками кримінальної поліції І., Ф. та К. кримінальних правопорушень проти його прав та свобод.

Як слід кваліфікувати діяння працівників кримінальної поліції І. Ф. та К? Чи вчинили І. Ф. та К. кримінальні правопорушення проти правосуддя або у сфері службової діяльності або має місце їх сукупність? Чи наявна співучасть у діяннях І., Ф. та К.?

Чи зміниться рішення, якщо інформація про можливе вчинення Р. кримінального правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів була занесена до ЄРДР, а працівники кримінальної поліції діяли за погодженням із слідчим та прокурором?

327. Гр. А. було визнано обвинуваченим за ч. 2 ст. 383 КК України за те,

що він направив у поліцію завідомо неправдиве повідомлення про одержання неправомірної вигоди міським головою Г. Під час досудового розслідування було встановлено, що А. повідомив такі факти, які стали йому відомі зі слів інших осіб. Б. та З. під час допиту підтвердили, що дійсно серед певної групи людей йшли розмови про те, що міський голова Г. неодноразово одержував неправомірну вигоду. На підставі таких даних суд виніс щодо А. виправдувальний вирок.

Чи правильне рішення суду? Надайте визначення поняттям «завідомість» та «неправдивість». Чи може особа, яка подає заяву про вчинення кримінального правопорушення, помилятися в оцінці вчиненого або правовій кваліфікації? Чи має право працівник поліції відмовити в реєстрації заяви про вчинення кримінального правопорушення?

328. Відповідно до клопотання слідчого П., погодженого із прокурором К., слідчий суддя В. постановив ухвалу про застосування до гр. Ш. запобіжного заходу у виді тримання під вартою. Ш. підозрювався у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 194 КК. Однак для того, щоб слідчий суддя В. прийняв таке рішення, слідчий П. за погодженням із прокурором К. змінив попередню кваліфікацію вчиненого на більш тяжкий злочин.

Дайте кримінально-правову оцінку дій слідчого П., прокурора К. та слідчого судді В. Чи може слідчий та прокурор під час досудового розслідування змінювати кваліфікацію вчиненого діяння? Чи може це свідчити про вчинення кримінального правопорушення проти правосуддя або у сфері службової діяльності?

329. Слідчий ДБР неодноразово без поважних причин відмовляв Г., який тримався під вартою за підозрою в умисному вбивстві, у зустрічі з його захисником. Коли ж така зустріч відбулася, слідчий за допомогою технічних засобів прослухав розмову підозрюваного з адвокатом і використав отриману таким чином інформацію для здійснення досудового розслідування.

Як слід кваліфікувати діяння слідчого: за ст. 374 чи ст. 397 КК або за їх сукупністю? У якому співвідношенні між собою знаходяться ці норми і за якими ознаками відрізняються діяння, передбачені цими статтями КК?

330. За заявою дружини П. працівниками кримінальної поліції на квартирі П. було проведено обшук. Під час проведення слідчої (розшукової) дії під матрацом був знайдений пістолет системи «ТТ». Під час розслідування П. заперечував, що пістолет належить саме йому. При цьому він стверджував, що цю зброю підкинула йому дружина, діючи з метою обвинувачення його у вчиненні кримінального правопорушення, якого він не вчиняв. Дружина П. тільки на третьому допиті зізналася, що придбала пістолет на ринку у незнайомця і, бажаючи помститися своєму чоловікові, підклала зброю під матрац, а потім написала заяву в районний відділ поліції про те, що П. незаконно зберігає вогнепальну зброю.

Як слід кваліфікувати діяння дружини П.? У якому співвідношенні між

собою знаходяться ст. 383 і ст. 384 КК та за якими ознаками відрізняються діяння, передбачені цими статтями КК? Чи наявні ознаки повторності або сукупності в діяннях дружини П.?

331. До свідка А. по кримінальному провадженню про вчинення хуліганства С., прийшов К. та став примушувати А. дати під час досудового розслідування та в суді неправдиві показання на користь С. А. спочатку категорично відмовлявся, а потім, коли К. запропонував йому 20 тис. грн., погодився і дав під час допитів в поліції та суді неправдиві показання, які цілком виправдовували С.

Як слід кваліфікувати діяння К. та А.? У якому співвідношенні між собою знаходяться ст. 384 і ст. 386 КК та за якими ознаками відрізняються діяння, передбачені цими статтями КК? Чи наявна в діянні А. повторність або сукупність кримінальних правопорушень?

332. Родичі обвинуваченого К. звернулися до експерта У, який проводив експертизу за даною справою, з проханням підготувати висновок, який не відповідав дійсності і свідчив на користь К. За підготовку такого висновку експерту пообіцяли грошову винагороду. У. погодився з цією пропозицією і після отримання грошей підготував і спрямував до суду завідомо неправдивий висновок.

Вирішить питання, за якою нормою КК підлягає відповідальності експерт У.: за ч. 3 ст. 368⁴ або за ст. 386 КК чи за їх сукупністю? Чи потрібно кваліфікувати дії У. ще й за ч. 2 ст. 384 КК?

333. А. вчинив злочин, передбачений ст. 128 КК. У ході досудового розслідування між А. і потерпілим Б. було укладено угоду про примирення (ст. 471 КПК), на підставі якої, крім іншого, було узгоджено, що А. буде призначено покарання у виді двохсот годин громадських робіт. Виходячи з положень ч. 5 ст. 65 КК і керуючись приписами ст. 475 КПК, суд своїм вироком затвердив цю угоду і призначив А. покарання у виді і розмірі, узгоджених сторонами угоди, – двісті годин громадських робіт. Але після набрання вироком законної сили А. не приступив до громадських робіт, постійно ухилявся від їх відбування без поважних причин, неодноразово змінював місце проживання і роботи.

Вирішить, за якою нормою КК має нести відповідальність А.: за ч. 1 ст. 382 або за ч. 2 ст. 389 чи за ст. 389¹ КК? У якому співвідношенні між собою знаходяться ці норми КК? Наведіть аргументи на користь правильного рішення цього питання, використовуючи постанову Касац. крим. суду у складі ВСУ від 20.03.2019 р. (справа № 638/15818/14-к провадження № 51-7593км18).

334. П., І. та С. розробили схему щодо заволодіння нерухомим майном територіальної громади міста Н. шляхом звернення до Н-ського міськрайонного суду із позовними заявами, які містять завідомо неправдиву інформацію щодо предмета спору. Ініціювавши під час розгляду указаних цивільних справ

укладення мирових угод, що містили завідомо неправдиві відомості про наявність договірних відносин між сторонами у справі та використовуючи підставних осіб замість представників однієї із сторін під час судових засідань, суддя Т. ухвалив 5 судових рішень про закриття провадження у справах у зв'язку з визнанням мирових угод. На підставі цього за П., І. та С. було визнано право власності на 8 приміщень загальною площею 1836 м² та загальною вартістю 7 млн. 502435 грн., розташованих на території міста Н. та належних територіальній громаді міста.

Як слід кваліфікувати діяння П., І., С. та судді Т.? Чи наявна в їх діяннях повторність? Чи здатні П., І. та С. за своїм правовим статусом вчинити кримінальні правопорушення проти правосуддя?

335. Суддя С. розглянув справу щодо обвинувачення Г. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 186 КК. Незважаючи на те, що Г. має судимість за крадіжку, суддя С., постановив вирок, за яким призначив покарання – 5 років позбавлення волі – та звільнив засудженого Г. від відбування покарання із випробуванням (ст. 75 КК), встановивши йому іспитовий строк 2 роки. Вирок був оскаржений прокурором і згодом скасований. Як виявилось пізніше, дружина Г. через свою знайому К. дала судді С. 1000 дол. США за те, щоб її чоловіку була обрана міра покарання, не пов'язана з позбавленням волі.

Як слід кваліфікувати діяння судді С., дружини Г. та К.? Як співвідноситься між собою ч. 3 ст. 368 та ч. 2 ст. 375 КК? Чи наявна сукупність кримінальних правопорушень у діянні судді С.? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що суддя постановив все ж таки законне рішення?

336. В. вирішив вбити суддю К. за те, що останній постановив обвинувальний вирок стосовно його родича за вчинення останнім розбою. З цією метою В. у вечірній час (після 22.00), коли суддя йшов додому, вистрелив у нього з відстані 50 м. із мисливської рушниці, на зберігання та використання якої мав відповідний дозвіл. Як з'ясувалося, В. у темряві прийняв за суддю перехожого С., який і загинув від пострілу.

Вирішить, як слід кваліфікувати діяння В.: за п. 8 ч. 2 ст. 115 чи за ст. 379 КК? У якому співвідношенні знаходяться ці норми КК і за якими ознаками їх треба відмежовувати? Чи має місце у наведеній ситуації фактична помилка і якщо має, то яка саме: помилка в об'єкті або в особі потерпілого? Чи потрібно у наведеному випадку при кваліфікації дій В. посилатися ще й на ст. 15 КК? Чи необхідно в даному випадку при вирішенні питання про призначення покарання використовувати положення ст. 68 КК і яку саме її частину?

337. Д., дізнавшись про те, що його син О. є учасником злочинної організації, вирішив повідомити поліцію. Попередньо Д. розповів про все своїй дружині Л. – судді місцевого суду. У свою чергу, вона спробувала утримати свого чоловіка від задуманого, а переконавшись у його непохитності, пообіцяла, що зробить відповідне повідомлення сама. Як у подальшому було

встановлено слідством, Л. впродовж місяця вмовляла О. припинити зв'язки зі злочинцями та добровільно заявити до поліції про діяльність злочинної організації, що той врешті-решт і зробив.

Як слід кваліфікувати діяння Д., О. та Л.? Чи мали Д. та Л. обов'язок повідомити про вчинення кримінального правопорушення поліцію? Які наслідки неповідомлення Д. та Л. про кримінально протиправну діяльність О.?

338. С. звернувся до свого знайомого М. і розповів йому, що під загрозою ножа заволодів грошима і коштовностями О. та попросив М. зберегти у себе ці гроші і коштовності певний час, пообіцявши за це винагороду. М. погодився, а потім, коли був притягнутий до кримінальної відповідальності за ст. 396 КК, заявив, що не може нести відповідальність за цією статтею КК, бо не був обізнаний, що вчинене С. діяння належить до тяжких злочинів.

Вирішить питання, чи підлягає М. відповідальності за ст. 198 або ст. 396 КК чи за їх сукупністю? За якими ознаками розмежовуються склади цих злочинів? Як вирішується питання про тяжкість приховуваного злочину і усвідомлення винного про це у разі притягнення до відповідальності за ст. 396 КК? За якими ознаками заздалегідь не обіцяне приховування злочину відрізняється від співучасті в ньому у вигляді пособництва? За яких умов приховування злочину може розглядатися як співучасть у ньому, навіть якщо таке приховування не було заздалегідь обіцяне?

339. В одній з установ виконання покарань здійснювався ремонт каналізаційної системи, у ході якого використовувалася і праця засуджених, які відбували там покарання у виді позбавлення волі. До числа цих засуджених належав і С., який мав кваліфікацію слюсаря-сантехніка і строк відбування позбавлення волі у якого закінчувався через 8 днів. Оскільки С. був хорошим фахівцем, начальник установи Ц. вирішив залишити його в установі під вартою ще на два тижні після закінчення строку його покарання для завершення ремонту. Це рішення було погоджено із засудженим С., який не заперечував проти цього. Після закінчення ремонту С. був звільнений з під варті.

Вирішить питання, чи підлягає Ц. відповідальності, і якщо підлягає, то за якою нормою КК: за ч. 1 ст. 146 або за ч. 1 ст. 364 чи за ч. 1 ст. 365 або за ч. 2 ст. 371 КК? У якому співвідношенні між собою знаходяться ці норми і за якими ознаками відрізняються? Які особи можуть бути суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 371 КК?

340. Засуджені Г. і К. вбили засудженого Ч. за його активну роботу по зміцненню дисципліни у виправній установі. Крім того, засуджені Г. і К. неодноразово погрожували розправитись й з іншими засудженими за діяльність щодо підтримання порядку й дотриманню режиму.

Вирішить питання про відповідальність засуджених Г. і К.? Яким є мотив вбивства? Чи наявна сукупність кримінальних правопорушень у діяннях Г. і К.? Як співвідносяться положення ст. 129 та ст. 392 КК?

341. Відбуваючи покарання у виді позбавлення волі у виправній колонії, засуджений П. неодноразово звертався до лікаря з проханням про звільнення його від роботи. Провівши черговий огляд, лікар повідомив, що П. цілком здоровий і звільнення від роботи не одержить. Тоді П. схопив стілець і вдарив лікаря по голові, заподіявши легке тілесне ушкодження, що потягло за собою короткочасний розлад здоров'я.

Як слід кваліфікувати діяння засудженого П.? Як співвідноситься ст. 125 та ст. 392 КК? Чи зміниться кваліфікація, якщо буде встановлено, що таким шляхом П. здійснив невдалу втечу із виправної колонії?

Тема 20. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)

Тема вивчається самостійно

Питання для вивчення

1. Поняття військового кримінального правопорушення.
2. Військові кримінальні правопорушення проти порядку підлеглості та військової честі.
3. Військові кримінальні правопорушення проти порядку проходження військової служби.
4. Військові кримінальні правопорушення проти порядку користування військовим майном та його збереження.
5. Військові кримінальні правопорушення проти порядку експлуатації військової техніки.
6. Військові кримінальні правопорушення проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб.
7. Військові кримінальні правопорушення проти встановленого порядку збереження військової таємниці.
8. Військові службові кримінальні правопорушення.
9. Військові кримінальні правопорушення проти порядку несення служби на полі бою і в районі воєнних дій.
10. Військові кримінальні правопорушення, відповідальність за які передбачена міжнародними конвенціями.

Додаткова література

Денисов С. Ф. Кримінальна відповідальність військовослужбовців за корисливі посягання на військове майно (ст. 410 КК України) [Текст] : монографія / С. Ф. Денисов, В. П. Бодаєвський. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – 324 с.

Касинюк В. І. Кримінальна відповідальність військовослужбовців за порушення правил водіння або експлуатацію машин [Текст] / В. І. Касинюк, В. М. Білоконеv. - Запоріжжя : Вид. Глазунов С. О., 2011. - 231 с.

Карпенко М. І. Військові злочини: характеристика, методика розслідування та запобігання [Текст] : посібник / М. І. Карпенко ; за заг. ред. В. К. Матвійчука. – К. : ВД Дакор, 2013. – 472 с.

Панов М. І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) [Текст] / М. І. Панов, В. І. Касинюк, С. О. Харитонов. – Х. : Харків юрид., 2006. – 172 с.

Харитонов С. О. Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом України: монографія/ С.О. Харитонов. - Харків: Право, 2018. – 328 с.

Тема 21. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

Тема вивчається самостійно

Питання для вивчення

1. Поняття, загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку.
2. Кримінальні правопорушення проти миру.
3. Кримінальні правопорушення проти безпеки людства.
4. Кримінальні правопорушення проти міжнародного правопорядку.

Додаткова література

Миронова, В. О. Проблеми кримінальної відповідальності за порушення законів та звичаїв війни [Текст] / В. О. Миронова ; за заг. ред. В. П. Ємельянова. – Х. : Право, 2007. – 152 с.

Мохончук, С. М. Злочини проти миру та безпеки людства: генезис, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві та законі [Текст]: монографія / С. М. Мохончук ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого» ; [рецензенти: В. П. Ємельянов, Л. Д. Тимченко, В. О. Туляков, В. І. Тютюгін]. – Х. : Право, 2013. – 526 с.

Наден, О. В. Найманство як соціальне та кримінально-правове явище: сутність, новітні тенденції розвитку та проблема протидії [Текст] : монографія / О. В. Наден. – К. : Атіка, 2005. – 264 с.

Завдання

342. Під час футбольного матчу у м. Харкові К. звернув увагу на пристойно одягнутого громадянина, який розмовляв іноземною мовою. Під час перерви, у вбиральні, погрожуючи ножом, К. забрав у нього мобільний телефон, годинник і портмоне. На виході з стадіону він був затриманий працівниками поліції. Потерпілий виявився працівником посольства, який має дипломатичний імунітет.

Чи можна К. притягнути до кримінальної відповідальності за ст. 444 КК України? Який об'єкт даного кримінального правопорушення? Яка об'єктивна

та суб'єктивна сторона цього кримінального правопорушення?

343. У зв'язку з несправністю очисних споруд, керівник хімічного підприємства К. дав вказівку здійснити викид відходів виробництва у річку. Внаслідок цього настав масовий мор риби, та декілька людей захворіли інфекційними захворюваннями.

Чи містяться в діях К ознаки складу кримінального правопорушення? Дайте характеристику об'єктивним і суб'єктивним ознакам. В чому відмінність екоциду від кримінальних правопорушень проти довкілля?

344. Мешканці м. Харкова К. та Б. були затримані при спробі перейти державний кордон України. Затримані мали при собі паспорта іншої держави, велику кількість іноземної валюти та документи, які свідчили, що ці кошти були отримані ними в рахунок їх участі у збройному конфлікті в Сирії.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність вказаних осіб. Надайте характеристику елементів складу кримінального правопорушення. Чи змінилася б кваліфікація їх дій, якби ці кошти вони отримали за майбутню службу в армії іноземної держави?

345. Мешканець м. Харкова К. роз'їжджав на своєму автомобілі з прапором Радянського Союзу. На світлофорі у нього виник конфлікт з пішоходом, який намагався зірвати з автомобіля цей прапор. Внаслідок бійки К. завдав пішоходу середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Дайте кримінально-правову оцінку діям К. Охарактеризуйте предмет даного кримінального правопорушення. Дайте характеристику об'єктивним та суб'єктивним ознакам вказаного кримінального правопорушення.

346. Мешканець м. Харкова К. закупив у Китаї партію товарів для їх подальшого перепродажу в Україні. З метою уникнення сплати податків при ввезенні він на всі ящики наклеїв символіку Червоного Хреста та підробив посвідчення цієї організації. При проходженні митного контролю він був затриманий. В ході перевірки було встановлено, що жодного відношення до організації Червоного Хреста він не має.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність К. Який предмет даного кримінального правопорушення? В чому відмінність даного кримінального правопорушення від кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби?

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Поняття і система Особливої частини кримінального права України.
2. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади.
3. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України.

4. Державна зрада.
5. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду та шпигунство.
6. Шпигунство.
7. Посягання на життя державного чи громадського діяча.
8. Диверсія.
9. Поняття та види вбивства.
10. Умисне вбивство: поняття, види.
11. Умисне вбивство, вчинене з особливої жорстокістю.
12. Умисне вбивство з корисливих мотивів
13. Умисне вбивство з хуліганських мотивів.
14. Умисне вбивство, вчинене на замовлення.
15. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання.
16. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини.
17. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення.
18. Вбивство через необережність.
19. Доведення до самогубства.
20. Умисне тяжке тілесне ушкодження.
21. Відмінність тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, від умисного вбивства та вбивства через необережність.
22. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження.
23. Умисне легке тілесне ушкодження, його види.
24. Тілесні ушкодження, спричинені за пом'якшуючих обставин.
25. Побої та мордування. Їх відмінність від тілесних ушкоджень.
26. Каткування.
27. Погроза вбивством.
28. Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.
29. Незаконне проведення абортів або стерилізації.
30. Залишення в небезпеці.
31. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.
32. Незаконне проведення дослідів над людиною.
33. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини.
34. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини.
35. Захоплення заручників.
36. Торгівля людьми.
37. Згвалтування.
38. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача.

39. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.
40. Грубе порушення законодавства про працю.
41. Поняття і система кримінальних правопорушень проти власності.
42. Крадіжка.
43. Грабіж.
44. Розбій.
45. Вимагання.
46. Шахрайство.
47. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.
48. Відмінність розбою від грабежу.
49. Відмінність розбою від вимагання.
50. Відмінність шахрайства від заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою.
51. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою.
52. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї.
53. Умисне знищення або пошкодження майна.
54. Погроза знищення майна.
55. Необережне знищення або пошкодження майна.
56. Порушення обов'язків щодо охорони майна.
57. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом.
58. Службова особа: поняття та види.
59. Зловживання владою або службовим становищем.
60. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.
61. Службове підроблення.
62. Службова недбалість.
63. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги.
64. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.
65. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі.
66. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державних лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів.
67. Контрабанда.
68. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).
69. Протидія законній господарській діяльності.
70. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

71. Шахрайство з фінансовими ресурсами.
72. Розголошення комерційної або банківської таємниці.
73. Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній
74. Бандитизм.
75. Відмінність бандитизму від розбою.
76. Терористичний акт.
77. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.
78. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.
79. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами.
80. Порушення вимог законодавства про охорону праці.
81. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту.
82. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів.
83. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.
84. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації.
85. Незаконне заволодіння транспортним засобом.
86. Групове порушення громадського порядку.
87. Масові заворушення.
88. Хуліганство.
89. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність.
90. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.
91. Розголошення державної таємниці.
92. Втрата документів, що містять державну таємницю.
93. Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни.
94. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.
95. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця.

96. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи.
97. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.
98. Самоправство.
99. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів.
100. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності.
101. Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.
102. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення.
103. Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу.
104. Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань.
105. Пропаганда війни.
106. Геноцид.
107. Посягання на життя представника іноземної держави.
108. Найманство.

Навчальне видання
**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА»**

відповідно до вимог ECTS для студентів III курсу
4-те видання, перероблене і доповнене

У к л а д а ч і:

БАЗЕЛЮК Вікторія Володимирівна
БАЙДА Антон Олександрович
БОРИСОВ Вячеслав Іванович
В'ЮНИК Максим Вікторович
ГРИНЧАК Сергій Васильович
ГРОДЕЦЬКИЙ Юрій Васильович
ДЗЮБА Юрій Павлович
ДЕМИДОВА Людмила Миколаївна
ЄВТЄЄВА Дарина Петрівна
СМЕЛЬЯНЕНКО Володимир Віталійович
ЗАБУГА Юлія Юріївна
ЗАЙЦЕВ Олексій Володимирович
ЗІНЧЕНКО Ірина Олександрівна
КИРИЧКО Василь Миколайович
КОЗАК Вадим Анатолійович
МАСЛОВА Олена Олегівна
МИХАЙЛІЧЕНКО Тетяна Олександрівна
МОХОНЧУК Сергій Михайлович
ОРЛОВСЬКИЙ Руслан Семенович
ПАНОВ Микола Іванович
ПОНОМАРЕНКО Юрій Анатолійович
РАДУТНИЙ Олександр Едуардович
РУБАЩЕНКО Микола Анатолійович
ТАВОЛЖАНСЬКА Юлія Сергіївна
ТАЦІЙ Василь Якович
ТЮТЮГІН Володимир Ілліч
ХАРИТОНОВ Сергій Олександрович
ХАРИТОНОВА Олена Володимирівна
ШЕВЧЕНКО Євген Валерійович
ШЕПТЬКО Михайло Валерійович
ШУЛЬЖЕНКО Надія Володимирівна

Відповідальний за випуск В.І. Тютюгін